

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

**Symbolická krajina města Uherský Brod: proměny názvu ulic v důsledku
politických změn**

The Symbolic landscape of the town of Uhersky Brod: changes of street name
due to political changes

(bakalářská diplomová práce)

Tomáš Lukeš

(D180560)

Vedoucí práce: Mgr. Jan Daniel, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně
a uvedl všechnu použitou literaturu a prameny.

Ve Zlíně dne 30. 4. 2021

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Tomáš LUKEŠ
Osobní číslo: D180560
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Geografie
Téma práce: Symbolická krajina města Uherský Brod: proměny názvu ulic v důsledku politických změn
Zadávací katedra: Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Cílem práce je kritické zhodnocení proměn názvů ulic města Uherský Brod z důvodu politických změn v průběhu 20. století. Autor na základě vhodných pramenů vytvoří databázi změn názvů ulic v Uherském Brodě ve sledovaném období. Následně budou na základě teoretické literatury a regionálního kontextu zhodnoceny změny v jednotlivých časových horizontech, které jsou předběžně stanoveny na období 1918 až 1939, 1939 až 1945, 1945 až 1948, 1948 až 1989 a období po roce 1989.

Rozsah pracovní zprávy: 5 000 – 8 000 slov
Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

- TOMEČEK, R. (2002) *Uherský Brod: putování historií královského města*. Uherský Brod: Q Studio. ISBN 80-903006-7-7.
Azaryahu, M. (1996): The Power of Commemorative Street Names. *Environment and Planning D: Society and Space* 14, 311-330.
Azaryahu, M. (2011): The Politics of Commemorative Street Renaming: Berlin 1945-1948. *Journal of Historical Geography* 37, 483-492.
Chloupek, B. R. (2019): Public Memory and Political Street Names in Košice: Slovakia's Multiethnic Second City. *Journal of Historical Geography* 64, 25-35.
Rusu, M. S. (2019): Shifting Urban Namescapes: Street Name Politics and Toponymic Change in a Romanian (Ised) City. *Journal of Historical Geography* 65, 48-58.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Daniel, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 30. ledna 2020
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2021

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

prof. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 30. ledna 2020

Klíčová slova / keywords

Ulice, náměstí, čtvrť, názvy, Uherský, Brod, změny, historie, válka, normalizace, revoluce, výstavba.

Abstract

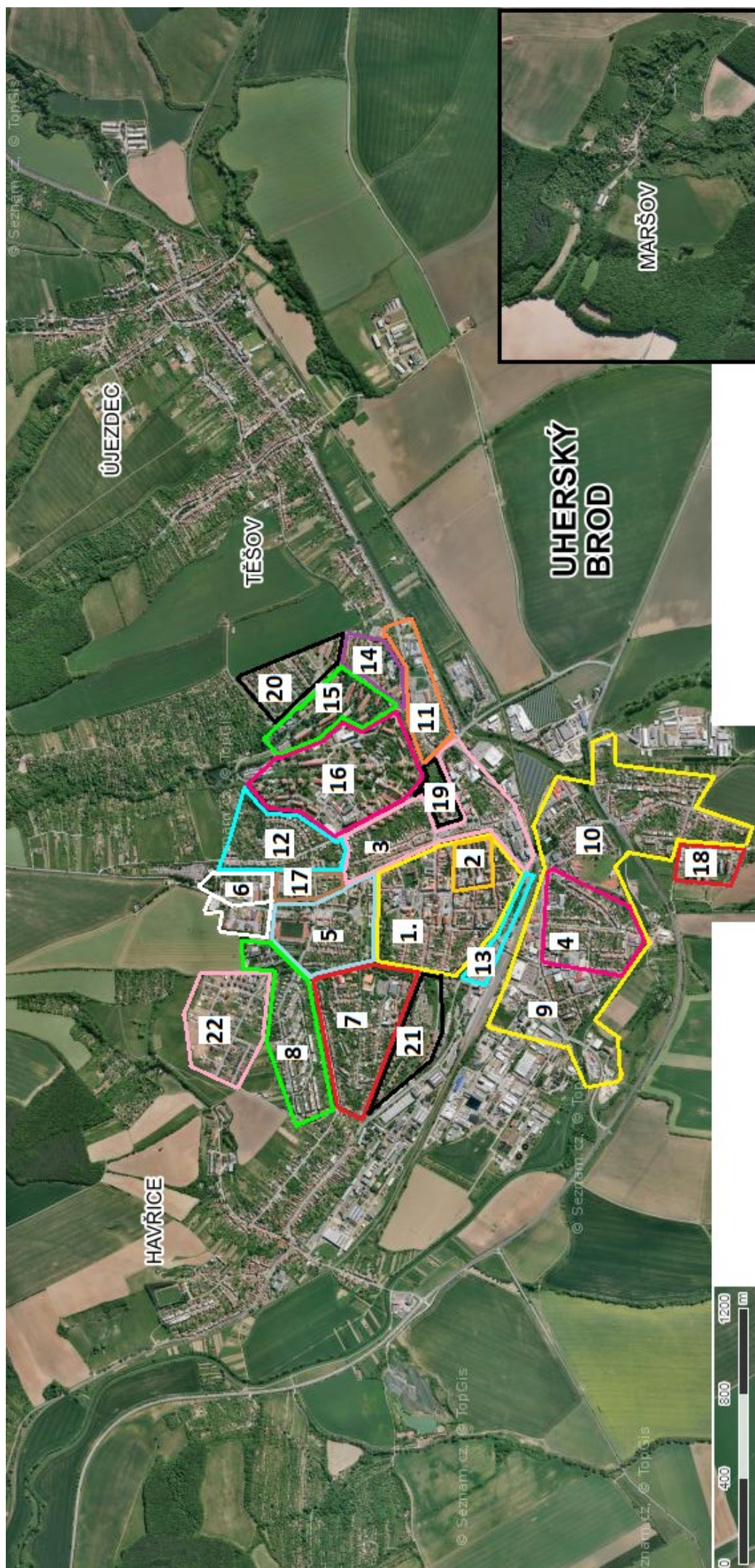
This bachelor thesis deals with the naming of streets and squares in the town of Uherský Brod and their development. It points to the historical context of these names and recalls the merits of the celebrities after whom these streets are named. The final part summarizes the reasons for renaming in each time period.

Na této straně bych chtěl poděkovat mému vedoucímu diplomové práce Mgr. Janu Danielovi, Ph.D. za jeho cenné rady, věcné připomínky a trpělivost. Za vstřícnost a ochotný přístup děkuji pracovníkům Státního okresního archivu v Uherském Hradišti a občanskému sdružení Brodští patrioti, jmenovitě paní Janě Lukešové, která mi věnovala svůj čas při našich setkáních a při kontaktování místních pamětníků a také těmto pamětníkům, zejména Ing. Miloši Blahuškovi a Ing. Pavlu Josefíkovi. Poděkování rovněž patří i panu starostovi města Uherský Brod Ing. Ferdinandu Kubáníkovi, za rady v oblasti současných schvalovacích procesů.

Rád bych tuto práci věnoval všem významným osobnostem, jejichž jména nesou ulice Uherského Brodu a také samotným obyvatelům Uherského Brodu, kteří k těmto názvům vytváří události a dějiny.

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
1.1. Sociálně geografický úvod	8
1.2. Teoretický základ pro uliční názvosloví.....	8
1.3. Historie pojmenovávání ulic	9
1.4. Úvod do historie města Uherského Brodu	10
2. OBDOBÍ OD 1918 DO 1939.....	16
2.1. Vznik republiky.....	16
2.2. Ventrčák.....	17
2.3. Nádraží	17
2.4. Další výstavby ve městě za první republiky	18
2.5. Třicátá léta	19
2.6. Doba německé okupace	20
3. OBDOBÍ OD 1940 DO 1968.....	21
3.1. Druhá světová válka	21
3.2. Konec války, úbytek ulic.....	23
3.3. Osvobození města Rudou armádou	23
3.4. Vítězný únor.....	25
4. OBDOBÍ OD 1968 DO SOUČASNOSTI	28
4.1. Normalizace	28
4.2. Výstavba sídlišť.....	28
4.2.1. Sídlíště Pod Vinohrady	28
4.2.2. Sídlíště Židovna	30
4.2.3. Sídlíště u Lapače	31
4.2.4. Sídlíště Olšava.....	31
4.2.5. Nový Maršov.....	31
4.2.6. Ružákov.....	32
4.3. Polistopadové období	33
5. ZÁVĚR	35
6. PŘÍLOHY	37
6.1. Tabulka vývoje názvů ulic a náměstí v Uherském Brodě.....	37
6.2. Dobové mapy.....	44
6.3. Dobové písemnosti pojednávající o ulicích	51
6.4. Dobové fotografie ve srovnání s aktuálními	61
Bibliografie	72

- 15- Sídliště Pod Vinohrady II. etapa
- 16- Sídliště Pod Vinohrady III. etapa
- 17- Sídliště Lapač
- 18- Sídliště Olšava
- 19- Sídliště Neradice
- 20- Úlehla
- 21- Sídliště Babí Louka
- 22- Čtvrť Nad Zámkem

- 8- Ružákov
- 9- Nad Bajovcem
- 10-U Korečnice
- 11-Močidla
- 12-Nový Maršov
- 13-Pod Valy
- 14-Sídliště Pod Vinohrady I. etapa

- 1- Historické jádro
- 2- Židovna
- 3- Valy a Maršnerka
- 4- Lipový dvůr
- 5- Ventrčák
- 6- Horní dvůr
- 7- Dlouhé

Mapa Uherského Brodu v současnosti s rozdělením dle čtvrtí a jiných částí, podklad Mapy.cz, vlastně zpracování

1. ÚVOD

Tato bakalářská práce Vás provede proměnou středověkého městečka v maloměstský ráj na zemi. Tato nadsázka snad shrne skutečnost, jak se původní hraniční celní místo proměnilo v osadu, v královské město a to se pak přes veškerá úskalí válek, nájezdů, epidemií i finančních potíží proměnilo v moderní maloměsto, které je dnes oblíbeným místem pro moderní život.

Ovšem hlavním cílem této bakalářské práce je rozbor vývoje názvosloví ulic a náměstí Uherského Brodu od konce první světové války do polistopadové doby, navíc shrne i aktuální situaci v této oblasti, z důvodu ucelení informací.

1.1. Sociálně geografický úvod

Uherský Brod je maloměsto ležící ve Zlínském kraji, v okrese Uherské Hradiště, na úpatí Bílých Karpat a na levém přítoku řeky Moravy – Olšavě.

V současné době je to město třetího řádu, což se dá chápat jako jakési regionální středisko pro spádové obce v okolí. Jeho občanská vybavenost je srovnatelná s jinými podobnými městy v České republice. Je zde městská nemocnice s poliklinikou, šest základních škol, tři střední školy a gymnázium, pobočka vysoké školy, bohaté kulturní vyžití a kolébka všech druhů služeb a zařízení pro trávení volného času (planetárium, dům kultury, aquapark), ale také spousta restaurací, obchodních jednotek i poboček nadnárodních obchodních řetězců.

V Uherském Brodě se nachází i nově zrekonstruovaný dopravní terminál, který zajišťuje vlakovou a autobusovou místní, krajskou i celostátní dopravu obyvatel. Město leží na frekventované železniční trati, kudy projíždí i přímé vlakové linky z Luhačovic do Prahy, či linky spěšných vlaků z Vlárského průsmyku do Brna. V okolí města se rozprostírá hustá síť cyklostezek s naučnými stezkami nejen pro cyklisty. Z centra města vede také planetární stezka až ke hvězdárně na severu od města.

Mimo to je toto město bohaté i na středověké památky, v jeho centru existuje městská památková zóna obsahující zbytky městského opevnění, významné historické stavby, Muzeum J. A. Komenského, ale i moderní stavby ve městě.

1.2. Teoretický základ pro uliční názvosloví

„Pamětní názvy ulic jsou běžným rysem moderní politické kultury, i když používání názvů ulic pro oficiální pamětní účely není povinnou normou.

Významná náměstí a ulice mohou připomínat politické abstrakce nebo hodnoty, jako je „prezident“ nebo „král“, „revoluce“. ... Jejich dopad by měl být měřen také způsobem, jakým ovlivňují rytmy společenského života a prostředí lidských činností. ... Hlavní předností pamětních jmen ulic je to, že zavádějí autorizovanou verzi historie do běžného prostředí každodenního života.“ (1)

V názvech ulic se odráží spousta faktorů důležitá pro obyvatelstvo. Jsou to jména, která se mohla užívat po staletí, jména lidí, kteří byli pro danou oblast

něčím důležitějším či například jména připomínající obyvatelům jejich státní svrchovanost a národní odkaz. Bohužel ale zejména ve dvacátém století si většina měst prošla několika politickými změnami, v důsledku kterých mohli lidé o tyto hodnoty přijít.

„Přejmenování ulic má podstatný vliv nejen na město, ale také na jeho lidské zkušenosti a poznání. Drsný zásah do rutinních postupů a tradičních vztahů mezi obyčejnými lidmi a jejich stanoviskem má přinejmenším dočasně za následek kognitivní disonanci a duševní a komunikační nepořádek.

Příslušnost pamětních názvů ulic k symbolické infrastruktuře moci a moci je činí zranitelnými vůči politickým změnám. ... Přejmenování ulic je kontroverzním projevem fáze mezního přechodu v politických dějinách, kdy je obzvláště vysoká potřeba nového režimu pro legitimitu a sebe prezentaci. V revolučním kontextu je přejmenování ulic, kromě velkolepějšího zbourání památek, aktem politické propagandy s nesmírnou proklamativní hodnotou a veřejnou rezonancí.“ (1)

„Pokud jsou názvy ulic vybaveny pamětní funkcí, patří nejen jazyku městského prostoru, ale také veřejné paměti a co je důležitější, symbolické infrastruktuře vládnoucího společensko-politického řádu. „Rituál revoluce“, pamětního přejmenování ulic v souvislosti se změnami režimu zavádí ideologické přeorientování společnosti na panoráma města a do každodenních městských kontextů. Zejména převádí diskontinuitu v politických dějinách do revidovaného jazyka městského prostoru.“ (2)

1.3. Historie pojmenování ulic

Orientaci ve městě dlouho zaštiťovaly tzv. domovní symboly, což mohly být třeba rodové erby nebo jiné znaky nad vstupem do domu.

Názvy ulic byly po staletí jen otázkou zvyklosti. Lidé si jimi někde usnadňovali orientaci či určení původu nějaké osoby. Byly to jakési prvotiny názvů, jak je známe dnes. Například když v rozhovoru padla otázka, kde dotyčný bydlí, a někdo odvětil „U vody“, bylo toto bráno jako jakýsi název ulice. Do té doby však již existovala domovní čísla, která usnadňovala např. práci listonošů.

„Zavedení poštovních služeb v 18. století podpořilo oficiální úsilí o regulaci města a jeho racionalizaci číslováním domů a umístěním značení ulic. V roce 1763 byl ve Švédsku zaveden královský výnos, který vyžadoval umístění značení ulic v rozích důležitých ulic ve Stockholmu (Pred, 1990, strana 212). V roce 1765 byl v Anglii přijat zákon, který vyžadoval, aby místní rady číslovaly domy a opatřovaly značení ulic (Miles, 1973, strana 10). V roce 1789 navrhl městský prezident Berlína, pruský úředník, číslování domů pruského hlavního města. V roce 1797 bylo v Berlíně rozhodnuto očíslovat domy v každé ulici. Vídeň následovala v roce 1803; Paříž zavedla systém číslování v roce 1806...“ (1)

„Ostrovy, mosty a nábřeží (např. v Praze) byly od poloviny 19. století pojmenovány podle příslušníků habsbursko-lotrinské dynastie (Ferdinandova třída, Františkovo nábřeží) ... rok 1848 přinesl vlnu názvů českých a vlasteneckých (například Václavské a Karlovo náměstí) a překladů do češtiny. Podle některých zdrojů se úřední zásah do pojmenování uličních názvů s cílem jejich registrace objevil až začátkem 70. - 80. let 19. století.“ (3)

Povinnost pojmenovávat ulice a dávat čísla jejich domům byla u nás zavedena r. 1857 vydáním císařského nařízení o pojmenování ulic Františkem Josefem I.

Od té doby se už pojmenovávání ulic řídilo jakýmsi právním systémem, v r. 1918 byl vydán zákon č. 266/1920 Sb., o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i označování obcí místními tabulkami a číslování domů, který nařizoval, aby se odstranily názvy, které „nelze uvést v soulad s historií a vnějšími vztahy národa československého, zejména taková, jež připomínají osoby, které jakýmkoli způsobem projevily nepřátelské smýšlení proti československému národu nebo národům sdruženým, nebo připomínají události rázu protistátního“ (4)

Toto byl případ i Uherského Brodu, kdy občané ještě v r. 1924 žádali o odstranění názvů nesoucích německá jména. **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**)

Názvy, které ulice dostávaly, se dají rozdělit do několika kategorií:

- Místní - podle toho, kam vedou, nebo co v ulicích je či bylo
- např. Hradební, U Elektrárny
- Osobní - podle významné osobnosti / skupiny lidí
- Strojařů, Komenského
- Účelové - podle toho, za jakým účelem lidé ulici navštěvují
- Tkalcovská, Hodinářská
- Ostatní - Hlavní, Větrná

„V případě, že je nutno vybrat název ulice (ať už z důvodu pojmenování ulice v nové zástavbě nebo přejmenování některých ulic), je oslovena veřejnost, která může podat své návrhy. Ty potom posuzuje ustanovená komise, která rozhoduje o výběru. Nové názvy jsou potom schváleny Radou města a následně předloženy Zastupitelstvu města ke schválení...“

Ing. Ferdinand Kubáník, starosta města, 2021

1.4. Úvod do historie města Uherského Brodu

První důkazy o pobytu člověka na území dnešního Uherskobrodka lze dohledat až v době neolitu (asi 6 000 – 4 000 let př. n. l.), do té doby jsou archeologické nálezy z této oblasti neprůkazné. Jak uvádí J. Kučera (1908): „Z nejstarší kulturní doby, z doby paleolithické, neznáme z okolí Uh. Brodu lidského díla. Nelze tudíž dnes ještě říci, hostily-li již tenkrát naše kraje člověka...“ (5)

První nálezy dokládají, že v povodí řeky Olšavy žily matriarchální osady, které vyráběly lineární keramiku, lovily lesní zvěř či rybařily. Jejich primitivní styl života je za pár let donutil vybydlené území opustit a ve čtvrtém tisíciletí př. n. l. tyto vystřídal lid, který vyráběl tzv. moravskou malovanou keramiku.

Podobnou obměnu obyvatelstva si v těchto dávných dobách Uherskobrodsko zažilo ještě několikrát. Důvodem je zcela jistě velmi výhodná geografická poloha, ale také existující křižovatka obchodních cest – jantarové a cesta spojující Moravu s Uherskem. Z důvodu ochrany tohoto významného obchodního uzlu, zde byla v první polovině 11. století n. l. zřízena celní stanice Na Brodě, jež je dodnes považována za předchůdce budoucího města. Protože toto místo bylo jakýmsi hraničním bodem českého státu, a proto je zapotřebí neopomenout jeho tehdejší důležitost ve vybírání cel. V tomto období byly pravděpodobně vybudovány i ochranné valy před východní a jižní částí osady.

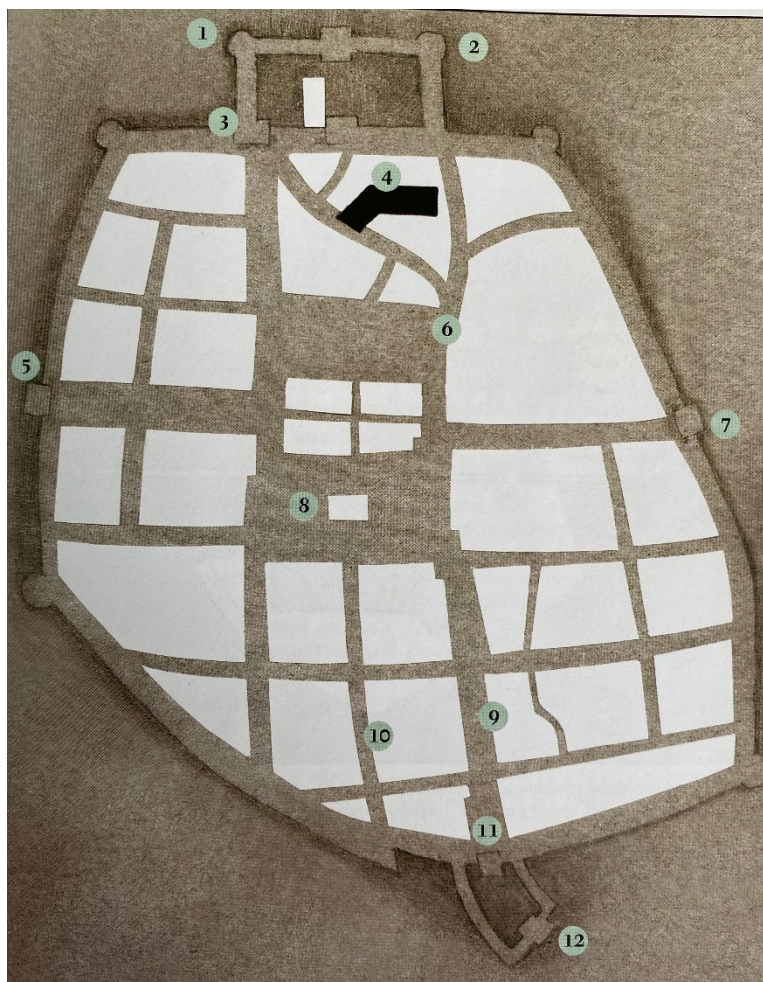
První písemná zmínka o jakési oficiální osadě Na brodě pochází z roku 1131 z listiny olomouckého biskupa Jindřich Zdíka, kde se mimo jiné pojednává o tom, že Uneratice (dnes část Uherského Brodu) spadají pod arcijáhenství spytihněvské.

Následuje období, kdy o fungování osady Na brodě nemáme téměř žádné záznamy, až do druhé poloviny 13. století, kdy byly osady podél východní hranice držav krále Přemysla Otakara II. vystavovány útokům a nájezdům kočovných vojsk. Na základě tohoto se král rozhodl povýšit osadu Na brodě na královské město Uherský Brod. „...my tímto slavnostním zápisem k známosti všem ať věku našeho nebo budoucího, majíce na zřeteli prospěch a užitek našich milých a dobrých měšťanů našeho Brodu, udělujeme jim a poskytujeme jim, aby se těšili z těchže práv a výsad jako město naše Hlubčice...“ (6). Stalo se tak 29. října 1272.

Panovník v privilegiu dbá i na vykonávání práva nuceného skladu a klade důraz na obchodování s cizineckým zbožím, uvědomoval si tedy plně významu polohy tohoto města a hodlal jej plně využít. „Místo pro fundaci bylo zvoleno v exponované strategické poloze na svahu zdvíhajícím se nad řekou Olšavou. Obvod městských hradeb měl tvar nepravidelného pětiúhelníku se zaobleným jižním nárožím, přičemž svými rozměry patřilo město k největším, jež byla založena v období vlády Přemysla II. Otakara...“ (7)

Tehdy se začala formovat historie, kterou se tato práce zabývá, a sice ulice a náměstí. Město bylo původně koncipováno s jedním náměstím uprostřed a čtyřmi hlavními ulicemi vedoucími k jednotlivým branám v opevnění. Součástí východní části opevnění byla Těšovská brána, pojmenována po obci Těšov nacházející se tímto směrem od města. Jižní část opevnění zahrnovala bránu Nivnickou, obec Nivnice ležící jižně od Uherského Brodu jí dala název. V západní části se nacházela brána Hradištská, podle Uherského Hradiště a v severní byla situována brána Zámecká. Pravděpodobně z důvodu zvýšené poptávky měšťanů po bydlení na náměstí bylo toto v pozdějších stoletích rozděleno zástavbou domů v prostřední části.

Čtvrtě, které vznikaly v okrajových částech města, dodržovaly pravoúhlý charakter. Na severní straně Uherského Brodu se tyčil zeměpanský hrad, jakožto součást městských hradeb. Byl vybudován králem Přemyslem Otakarem II. a zničen po požáru v roce 1643. Jeho základy byly znovu objeveny v letech 1931 a 1949 při hloubení městského vodojemu, který dodnes na místě stojí.

Půdorysný plán Uh. Brodu historika V. Růžičky, zpr. A. Malůšová
 1,2 - Vítkovská a Bílá bašta, 3 - Zámecká brána, 4 - zeměpanský hrad,
 5 - Hradištská Brána, 6 - dominikánský klášter, 7 - Těšovská brána,
 8 - renesanční radnice, 9 - kostel sv. Jana Křtitele, 10 - českobratrský sbor
 11 - Nivnická brána, 12 - předbrání Nivnické brány

V roce 1506 rozhodl král Vladislav II. o darování Uherského Brodu do držav Jana z Kunovic, čímž se stává městem poddanským. Během tohoto období ve městě působil i jeho nejvýznamnější rodák – Jan Amos Komenský.

Počátek 17. století byl ve městě spojován s nástupem nové vrchnosti – pánů z Kounic. Toto období nebylo pro město velkým přínosem, zejména z důvodu probíhajících válek v zemi. Město v tu dobu mělo příjmy z poplatků trhvců, výnosů z mlýnů či z pivovarnictví, ale největší ztráty zaznamenalo po odchodu nekatolíků z města v důsledku pobělohorských událostí. Až koncem tohoto století se městu začíná opět finančně dařit, takže již v roce 1692 rozšiřuje svůj nemovitý majetek o mlýn a cihelnu.

Městu stála v rozletu ještě jedna překážka – rozhodnutím vrchnosti z r. 1686 upadli obyvatelé v hradbách pod nadvládu vrchnosti, což bylo překážkou pro obchod a otevírání nových finančních příležitostí. Proto primátor města Pavel Hájek

adresoval hraběti Dominiku Ondřejovi z Kounic žádost o změnu tohoto postavení a ten jí v r. 1700 vyhovuje.

V průběhu dalších let město čelilo několika požárům, které měly za následek vypálení radnice na Dolním rynku či Dominikánský klášter, několika nájezdům kočovných vojsk (Kuruců), kteří zpustošili okolí, ale do města nepronikly, či morové nákaze.

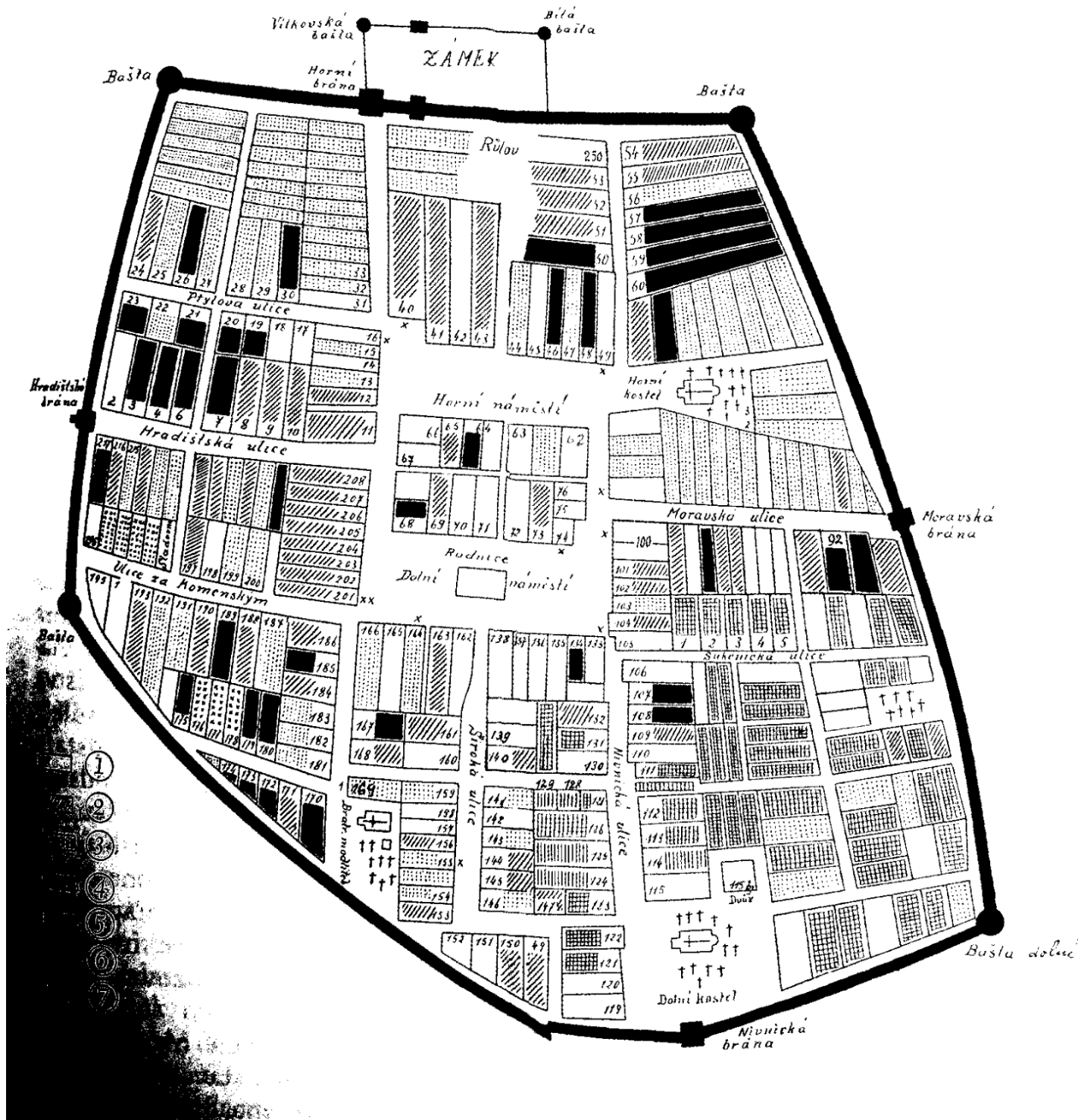
Rod Kouniců se ve městě zasloužil například o vybudování nového kostela Neposkvrněného početí Panny Marie (kostel sv. Jana Křtitele byl odsvěcen a sloužil jako sklad munice, obilí i jako hasičská zbrojnice, od roku 1920 je chrámem Mistra Jana Husa), či rekonstrukci kláštera Nanebevzetí Panny Marie a o spoustu renovací jiných staveb. Zde je příhodné vysvětlit, proč je většina náboženských staveb zasvěcena Panně Marii.

K místu, kde dnes stojí Uherský Brod, se váže pověst o manželském páru, který nemohl počít potomka. Na základě modliteb byla ženě ve snu svatá matka zjevena a po splnění jejich rad počala dítě. Podmínkou toho bylo, že na místě, kde se tak stalo, měla vybudovat svatostánek zasvěcený Panně Marii, kam se dle této pověsti sjížděli lidé ze širokého okolí. Teoretická existence tohoto poutního místa zůstává dodnes pro mnohé vysvětlením počátků osady Na brodě. Je totiž datována do stejného období.

Od druhé poloviny se město dělilo na tři samosprávné celky: předměstí, židovské město a vlastní město. V té době v Uherském Brodě žilo více než tři tisíce obyvatel, většinu tvořili i Němci a německy mluvící Židé.

Ustanovení konstituce, zrušení absolutismu a feudalismu v r. 1848 mělo za následek rozvoj města ve všech společenských ohledech.

O dva roky později byl v Uherském Brodě zrušen magistrát a volila se městská rada, sestávající ze starosty a tří radních.

Půdorysný plán Uherského Brodu z roku 1628, zpr. J. Kučera 1903

Mapa na obrázku výše zachycuje první ulice a náměstí – Moravská ulice, Sukeňická ulice, Nivnická ulice, Široká ulice, Ulice Za Komenským, Hradištská ulice, Ptylova ulice, Dolní náměstí a Horní náměstí. Další ulice, které tyto později doplnily, byly Sbor (Od Hradištské brány po obvodu hradeb až k Široké ulici) a Poděbradova (z Horního náměstí směrem na sever k části Růlov) a Meergansova (měšťan) od domu č. p. 201 (dům Komenského rodičů) na jih ke hřbitovu.

Výřez mapy Uherského Brodu z konce 19. století.

Černou čarou je vyznačeno původní městské opevnění, díky čemuž je patrné, že město již prorůstalo skrze hradby. V tomto období byly zároveň strženy tři ze čtyř městských bran.

Je nutné zde podotknout, že nejkratší strana hradeb leží na severu města, tudíž horní část mapy směřuje téměř k ideálnímu severu.

Na východ od města již vznikají pozdější ulice Valy a Pořádí. Valy nesou svůj název podle valu vyhloubeného na obranu někdejší osady. Pořádí bylo pojmenováno podle pořadového umístění domů v této ulici. Je třeba podotknout, že většina města leží na kopci, proto při pohledu z dolní části ulice Pořádí nahoru, je důvod pojmenování více než jasný. Jihovýchodní cíp města byl prodloužen pravděpodobně o ulici Předbránskou, která svůj název nese dle předbrání Nivnické brány.

V meandru řeky Olšavy jižně od města se pak nacházela Nivnická čtvrť, která tvořila předměstí. Ta byla vystavěna kolem tzv. Lipového dvora.

2. OBDOBÍ OD 1918 DO 1939

2.1. Vznik republiky

„Do našeho města přišla tato světodějná událost telegramem z Brna v úterý, dne 29. října ráno a rychle se rozšířila...“ (8) právě tak začíná v uherskobrodské kronice popis, jak se Broďané dozvěděli o vyhlášení Československé republiky.

Ihned byl sestaven Národní výbor, který se chopil organizace nových potřeb. Ještě v ten den měl večerní schůzi, na které se členové mimo jiné dohodli odstranit bezodkladně českoněmecké tabulky v ulicích, a také zorganizovali oslavný průvod občanů, který šel od zámku přes Horní Valy, Dolní Valy, ulici Komenského až k balkonu radnice.

Odtud tedy víme, že již na počátku naší republiky byla ulice Valy rozdělena na Dolní a Horní, jak je tomu dnes, a že ulice Komenského vedla od bývalé Nivnické brány směrem nahoru na náměstí.

Pravděpodobně tehdy došlo i k přejmenování ulice Moravské na Kounicovu, což mohlo mít souvislost s odstraněním Moravské brány.

Václav hrabě z Kounic byl mecenáš a významný politik, který vlastnil na Uherskobrodsku několik nemovitostí, pobýval v Uherském Brodě na Panském domě a v zámečku Obora. Založil i studentskou nadaci, jíž věnoval dům v Brně na Radwítově náměstí, kde se později vystavěly studentské koleje. (9)

První dvě jednání nového národního výboru se konala ve dnech 21. a 22. prosince 1918, kdy mimo jiné bylo učiněno pro nás velmi důležité rozhodnutí.

Dolní náměstí bylo v rámci oslav ihned jednohlasně přejmenováno na Masarykovo. Rovněž byl udělen titul čestného občana Uherského Brodu spisovateli Aloisi Jiráskovi. (8)

K letopočtu 1919 je datováno i oficiální připojení židovského města k městu Uherský Brod. Tehdy byly přejaty názvy ulice tak, jak se užívaly za dob monarchie. Byla také stanovena nová popisná čísla domů, aby navázaly na ty, které už ve zbytku města měly posloupnost. Ulice rovnoběžkové od severu na jih: Soukenická, Jateční a Solná, poledníkové od západu na východ: Hraniční, Školní a Hradební. Tato židovská čtvrť byla odedávna známá jako Židovna. Zde bydlela židovská menšina obyvatel města. Židé zde měli i své obchody, školu, kromě hřbitova, který se nacházel při jižní vnější stěně městských hradeb, zde soustředili celý svůj občanský život.

Pro srovnání zde uvedu situaci v jiných městech Evropy ze stejné doby, konkrétně se Rusu vyjadřuje o situaci v Rumunském městě Sibiu takto: „Překvapivým zjištěním je, že změny způsobené městským ulicím po první světové válce, kdy se Transylvánie stala součástí Rumunského království, byly do značné míry symbolické. Více ulic bylo přejmenováno v letech 1880 až 1914 (devět), kdy nedošlo k žádnému posunu síly, než v letech 1914 a 1921 (šest). Kromě vpisování symbolů královské autority do klíčových topografických míst města, jak již bylo uvedeno, se proces rumunizace uliční scenérie Sibiu z velké části omezil na překlad německých jmen. Po celé meziválečné období si ulice Sibiu zachovala dvoj-

jazyčnou povahu. Ihned po podpisu Trianonské smlouvy v roce 1920 obec nařídila, aby všechny veřejné nápisy (plakáty, nápisy na obchodech atd.) byly nejprve napsány v rumunštině a o dva roky později, v roce 1922, nová první dvojjazyčné cedule byly umístěny na rohových budovách.“ (10)

2.2. Ventrčák

V následujícím roce vystřídal ve funkci starosty města Huberta Herolda Judr. Jan Renner.

Toto zastupitelstvo řešilo mimo jiné občanskou vybavenost města a ukázalo se, že ve městě je nedostatek bytových prostor. Z tohoto důvodu bylo město v letech 1921-1923 poprvé od války rozšířeno – výstavbou rodinných domů severně od města nad zámekem, což dalo vzniknout první části čtvrti zvané „Ventrčák“ (11). Tato čtvrť byla ještě po několik let bez názvů ulic, ale říkalo se jí tímto označením, protože bylo patrné, že čtvrť na mapě trčela z města ven.

Zde se setkáváme s prvním příkladem lidového pojmenování čtvrtí, které se později projeví i v názvech ulic.

Během výstavby první části čtvrti proběhla pozemková reforma, kdy město nabylo pozemky ve východním sousedství Ventrčáku. Na tom místě byly vystaveny tři činžovní domy pro chudé obyvatelstvo, na což Uherský Brod vynaložil jeden milion korun. Budovy bývalého zámku opodál byly ve stejné době rozšířeny o novou budovu muzea, které se sem přemístilo z centra města. Vstup do muzea dodnes tvoří Zámecká brána.

Plocha vzniknuvší mezi činžovními domy a zbytkem Ventrčáku je v současné době vyplněna náměstím Svobody, což je název, který byl tomuto náměstí přidělen již ve dvacátých letech minulého století na paměť konce německé nadvlády a světové války. Byl zde také postaven památník vojákům padlým v této válce, ten zde stojí dodnes.

Západně od Ventrčáku také město získává pozemky Na Dlouhých (Dlouhé), které vedly diagonálně od severní po severozápadní část původního města. Název oblasti „Dlouhé“ mohl být odvozen od pohledu na tuto část směrem od zámku západně. Tímto směrem se pozemky svažují dolů a opticky nabývají dojmu, že vzdálenost, kam sahají, je dlouhá. Tyto pozemky sloužily také výstavbě další části Ventrčáku, ale i jako dobytčí trh.

Později pojmenované ulice, které vyrostly kolem náměstí Svobody na západ, se pojmenovaly názvy upomínajícími na nové svobodné státní zřízení. Byly to ulice Legií, Štefánikova a 28. října. Nejzápadnější poledníková ulice byla pojmenována Tržiště, podle toho, že v této oblasti probíhaly dobytčí trhy.

2.3. Nádraží

Přímo pod jižními hradbami byla roku 1927 dostavena nová nádražní budova, tím získává vliv tato oblast podél cesty k nádraží. Nádraží zde stálo už od 19. století, kdy bylo rozhodnuto, že Uherským Brodem povede Vlárská dráha. Nyní se ale výpravní budova přesunula pod jižní hradby města, blíže k centru,

kde stojí dodnes. V tu dobu stálo v okolí nové nádražní budovy i několik vilek. S vystavěním nádraží oblast začala nabývat na významu a zanedlouho byly dostaveny další domy lemující nově vzniknuvší ulici – Riegrovu třídu, která navazovala na ulici Předbránskou a pokračovala směrem na západ k obci Havříce.

Riegrova třída nesla název po významném českém politikovi a spoluzakladateli Národní strany. Dá se tedy říci, že se město dočkalo ulice pojmenované po významném člověku, který se zasloužil o podporu českého národa, byla tedy pojmenována stejným způsobem, jako ulice Ventrčáku.

2.4. Další výstavby ve městě za první republiky

Doba první republiky byla i dobou rozvoje a modernizace. Proto město Uherský Brod nechalo vystavět první městskou elektrárnu produkující stejnosměrný proud. Budova elektrárny byla situována jižně od bývalé Nivnice brány, uprostřed křižovatky ulic Komenského, Riegrova třída a Předbránská. Po výstavbě budovy elektrárny zde přibýly i krátké uličky Erbenova (od Komenského jihovýchodním směrem doprostřed Předbránské) a Skluzavka (prodlužuje Komenského okolo elektrárny po Riegrovu třídu). Tento vtipný název si ulice Skluzavka vysloužila tím, že se nachází na úpatí kopce, na kterém bylo původní město postaveno a po jejím jižním zakončení na Riegrově třídě již pokračuje rovinatý povrch.

V souvislosti s rozvojem průmyslu a infrastruktury města začaly vznikat i firmy soukromých podnikatelů, některé z nich hned za kolejištěm, na druhou stranu oproti Riegrově třídě. Tato ulice dostala příznačný název Za nádražím a prodlužovala ulici Skluzavka, od které se stáčela jhozápadním směrem k obci Vlčnov. (12) Jižně od ulice Za nádražím vznikaly čtvrtě rodinných domů na místě bývalého Lipového dvora. Kdybychom pokračovali dále na jih, došli bychom ke korytu řeky Olšavy a jihovýchodně od řeky začaly vyrůstat domy Nivnické čtvrti, které s centrem města spojovala Lipová ulice navazující na ulici Předbránskou, ulice Lipová upomíná na existenci Lipového dvora a za řekou pokračovala jako ulice Nivnická, směrem na jih od města, ke stejnojmenné obci.

Pozorný čtenář ji jistě vybaví, že křižovatka ulic v blízkosti elektrárny byla velmi komplikovaná. Prozatím, ale snesitelná pro tehdejší automobilový provoz.

Mezi lety 1919 a 1920 došlo několikrát k vylití řeky Olšavy ze svého koryta. To představovalo problém, který bylo třeba akutně vyřešit. Mokřady v jihovýchodním předměstí zatím občané využívali jako jakési provizorní koupaliště. Regulace toku proběhla v několika etapách mezi lety 1925-1931 a vytvořila zde na soutoku Korečnice a Olšavy nové prostředí pro výstavbu domů – východně od Nivnické čtvrti. Kromě toho existovalo nově slepé rameno řeky Olšavy, jež zvětšilo plochu toku a tím zmírnilo riziko vylití řeky z koryta. Toto rameno dělilo na poloviny čtvrt vzniklou na místě Lipového dvora a zasahovalo až po křižovatku u elektrárny.

Působení doktora Rennera bylo pro město úspěšné nejen stabilizací bytové otázky, ale také nabytím značného nemovitého majetku. Kromě výstavby

zmíněných výše nechal vybudovat i budovu městské porážky, která vznikla v ulici později pojmenované U porážky.

V tomto období se také začalo s pracemi na městském vodovodu. Jak už je uvedeno výše, při hloubení vodojemu se odkryly základy někdejšího zeměpanského hradu.

2.5. Třicátá léta

Na počátku třicátých let je dokončena i stavba Sokolovny se stadionem, která se nachází za bývalou Hradištskou bránou, na západní straně centra města. Sokolovna se svým areálem se potkává s částí Ventrčáku – ulice Na Dlouhých. Západně od sokolovny vyrůstá čtvrť rodinných domů, která se nachází mezi nově vzniknuvší třídou, která se táhla od sokolovny jihozápadním směrem ke zbrojovce na Riegrově třídě. Tato ulice se tehdy nazývala Za okresem, podle polohy za budovou okresního soudu. Severně od této třídy vyrůstaly již zmíněné domy, které se na severu setkaly se čtvrtí Na Dlouhých.

Na předměstí, v místech Lipového dvora u řeky vyrostly rozhodnutím a nákladem města další bytové domy pro nemajetné obyvatelstvo, tentokrát to byly domy pavlačové.

Na jaře 1932 se stává starostou města významný rodák Uherského Brodu Bohuslav Luža (Československá strana národně socialistická), který město vedl až do roku 1938 a za jehož vlády se odehrála spousta stavebních událostí. Společně se svým bratrem arm. gen. Vojtěchem Borisem Lužou stáli u zrodu dnes světoznámého uherskobrodského podniku Česká zbrojovka, který vyrostl v západní části Riegrový třídy. Pro svou propagaci rodného kraje a cítění s potřebami občanů byl za války zajat Němci a zemřel v koncentračním táboře Buchenwald, krátce po osvobození 7. května 1945. Jeho náměstkem je jmenován Msgr. P. Jaroslav Hlobil. Sílící hospodářská krize vedení města značně ztěžovala, ale přesto se představitelé ze všech sil snažili město neustále rozšiřovat, modernizovat a udržet životní úroveň.

S dokončením modernizovaného vodovodu a nové kanalizace bylo vybudováno i nové koupaliště nad ulicí Pořádí, v severní části města. Toto koupaliště se zde od roku 1934 nachází dodnes, ovšem po několika referendech občanů bylo těsně rozhodnuto o jeho uzavření a vystavění nového v jižní části města.

V roce 1933 se na pár let změnil název ulice Soukenická na Schweigerova. Alois Schweiger byl židovský obchodník, původem z Uherského Brodu. Jeho podnikatelské schopnosti byly oceněny až ve Vídni. Jeho jmění mělo být po jeho smrti rozděleno mezi město Uherský Brod a rodinu. Z části, kterou získalo město, byla založena Schweigerova nadace na podporu chudých, vdov a sirotků. V roce 1941 však celé jmění bylo zabaveno pro německé účely. (13)

Město Uherský Brod bylo nejen středisko obchodu a vzdělanosti pro okolí, ale lidé sem také jezdili za prací, kromě podniku Česká zbrojovka, který v době ekonomické krize nabídl na čtyři stovky pracovních míst, zde vyráběly i podniky různých podnikatelů. S počtem do několika desítek zaměstnanců zde působily

firmy podnikající v oblasti potravinářského nebo dřevozpracujícího lehkého průmyslu.

2.6. Doba německé okupace

Dne 1. března 1939 byl zatčen starosta Bohuslav Luža a do města se již nikdy nevrátil, výkonem úřadu starosty byl pověřen jeho náměstek páter Jaroslav Hlobil. Uherský Brod se po vzniku druhé republiky stal hraničním městem a administrativně spadal pod zlínský oberlandrát, který po vůli Němců vydával rozkazy a dosazoval své úředníky, kam bylo třeba. V dubnu 1941 se pokusila rezignovat celá městská rada pod vedením p. Hlobila. Reagovali tak na povinnost vykonávat nařízení oberlandrátu Zlín. Nakonec byli všichni nuceni v úřadu setrvat.

V této době se ulice Hradištská přejmenovává na ulici Herzmanského – někdejšího brodského měšťana s německými kořeny. Její sousední kolmé ulice dostaly názvy Hassenweinova a Kirchensteinova, rovněž pojmenovány po významných měšťanech. Tyto názvy již ulice měly za Rakousko-Uherska.

3. OBDOBÍ OD 1940 DO 1968

3.1. Druhá světová válka

„23. ledna 1940. Ježto bylo nařízeno odstraniti veškeré názvy ulic, upomínající na bývalé státoprávní zřízení, byly, jak již výše poznamenáno, ve schůzi městské rady dne 12. ledna změněny názvy ulic ve čtvrti rodinných domků nad zámkem a dnes učiněna změna ta veřejně patrnou tím, že byly na nároží připevněny bílé orientační tabulky s německo-českými, černým písmem provedenými názvy.“ (14) Toto rozhodnutí přineslo změnu názvu ulic Ventrčáku:

- 28. října na Parkgasse – Sadová ulice,
- Štefánikova ulice na Guergasse – Příčná ulice,
- ulice Legíí na Schlossgasse – Zámecká ulice (vedla oz zámku severně směrem k obci Prakšice),
- název náměstí Svobody byl zatím ponechán.

Začátkem září 1941 byly pojmenovány ulice, které dosud název neměly, a navíc byla zavedena orientační čísla pro snadnější orientaci. Toto přineslo městu spoustu nových názvů.

Třída vedoucí od sokolovny ke zbrojovce byla pojmenována jako třída Viktoria (německy: vítězství), což mělo ujistovat občany o tom, jak se daří říšské armádě ve válce. Čtvrť domů nad touto třídou si vysloužila také svoje názvy.

Od třídy Viktoria severně byly další rovnoběžkové ulice:

- třída SA (Sturmabteilung – německé útočné jednotky),
- třída Reinharda Heydricha (toho času mj. říšský protektor Protektorátu Čechy a Morava),
- nejsevernější byla pojmenována Údolní, podle toho, že ještě více na sever se nachází údolí.

Poledníkové ulice nesly názvy (od východu na západ):

- Tržiště (nejzápadnější ulice Ventrčáku, která navazovala na ulici U Stadionu),
- další byla rozdělena na ulice Horní a Antonína Dvořáka,
- další Bedřicha Smetany,
- více na západ Zahradní a
- nejzápadnější vedla ke zbrojovce a nesla název Tovární.

Náměstí Svobody bylo přejmenováno na náměstí 15. března – název upomínal na den, kdy v roce 1939 začali Němci s okupací Čech, Moravy a Slezska.

V tu dobu dostala název i ulice, ve které se nacházelo nové koupaliště – U Koupelek. Tento název vystihuje lidové pojmenování uherskobrodské plovárny a je mezi lidmi užíván dodnes.

Od křižovatky ulic Horní Valy a Dolní Valy směrem na východ vedla ulice Neradice, která pokračovala ulicí rodinných domů pod názvem Močidla. Název Neradice je odvozen od někdejší předměstské čtvrti Uneratice, jak zmiňují výše a název Močidla snad od máčení lnu, jak předpokládají někteří pamětníci. Za ulicí Močidla pokračuje cesta směrem do vesnice Těšov.

Z ulice Neradice směrem na sever vyrůstala ulice Za Humny, která se nacházela pod pozemky náležící k domům v již zmíněné ulici Pořadí. Humno je vlastně jakýsi hospodářský pozemek za domem. Z ulice Močidla směrem na jih vedla ulice Šumická, podle názvu obce, jejímž směrem ulice směřovala.

Jižně od ulic Předbránská a Neradice se nacházela čtvrť rodinných domků a ulice zde dostaly názvy Krátká, Celní a Rybářská (vedoucí k řece Olšavě).

Místem, o které se Němci ve městě obzvláště zajímali, byla Židovna, ve které se potřebovali orientovat obzvláště dobře. Z tohoto důvodu zde byly pojmenovány i další krátké uličky: Pustá, Ztracená, V zátiší, Tišina, Příkop, Na vyhlídce, U templu, Průjezd, Průchod a Šance.

Přejmenována byla ulice Za nádražím na ulici Vlčnovskou.

Čtvrtě domů Lipového dvora a Nivnické čtvrti byly také pojmenovány. Nesly názvy: Švehlovo náměstí (Antonín Švehla - ministr vnitra československý), Orlí (podle německého státního znaku – orlice), Nová, Pod Břehem, Růžová, Polní, U vody, Rolnická, Slovácká, Provazní, Trávníky, Na úvoze, U Korečnice, Stinná, Nábřeží, Švestková, Kovářská, Říční, Kamenná, Bajovec (podle mlýna).

Některé názvy přibýly i na území původního města. Byly to ulice Klášterní (od Dominikánského kláštera k městskému vodojemu), Dominikánská (poledníková východně od kláštera), Úzká (sousední ulice Klášterní), náměstí Karla Hynka Máchy (náměstí v severní části města, kde byl vybudován městský vodojem, na místě někdejšího zeměpanského hradu), Přemysla Otakara (poledníková ulice v západní části Mariánského náměstí, která upomínala na povýšení udělení městského titulu někdejším králem), U pošty (ulice spojující dvě náměstí v centru v jejich východní části, kolmá ke Kounicově), Havlíčkova (rovnoběžková pod Hlavním náměstím), Palackého (rovnoběžková pod Havlíčkovou), Nad strání (poledníková od sokolovny k nádraží), Weberova (poledníková, opisující západní hradby města, kolmá k Herzmannskému).

Bedřich Weber byl dlouholetým starostou Uherského Brodu, do r. 1905, za své funkční období stál u vzniku několika brodských spolků a jeho přičiněním dal vzniknout městskému muzeu (15).

Změny názvů, pravděpodobně datované do tohoto období jsou:

- Široká ulice na Pecháčkovu (Matěj Pecháček byl úspěšný starosta města na sklonku 19. století, který byl představitelem českého národního hnutí a své české cítění vkládal i do správy města.),
- ulice Za Komenským na Kostelní a
- ulice Ptylova na Žerotínovu.

6. ledna 1942 oznámil starosta města Vladimír Havránek městské radě, že mu bylo přiznáno říšské občanství a od 1. 1. 1942 nařizuje v Uherském Brodě úřadovat německy. Další událost na sebe nenechala dlouho čekat, protože rozhodnutím starosty Havránka dochází dne 10. února k přejmenování těchto ulic:

- **Palackého ulice** na **Günthera Priena** (na počest velitele ponorky a námořního důstojníka, pod jehož vedením bylo zničeno 30 lodí Spojenců),

- **Havlíčková ulice** na **Arnošta Udeta** (vysoce považovaný německý důstojník vzdušné jednotky),
- **Riegrovu třídu** na **třídu Hermanna Göringa** (německý nacistický politik),
- **Hlavní náměstí** na **náměstí Adolfa Hitlera** a
- jediná změna bez proněmeckého podtextu - **Švehlovo náměstí** na **Kučerovo náměstí** (Jan Kučera byl rodák z vedlejší ulice. Byl archeologem a historiografem, což ho nejspíše dovedlo k založení Muzea v Uherském Brodě. Ve své profesi se zajímal i o Uherskobrodsko, o kterém napsal i několik historických publikací.)

3.2. Konec války, úbytek ulic

Město Uherský Brod mělo za války pro Němce určitý význam. Po zabrání Sudet byla budova místního gymnázia využita pro ubytování uprchlíků ze severní Moravy. O pár let později byli ve stejných prostorách shromážděni lidé židovského původu z celé jihovýchodní Moravy. „ ... Dohromady z Uherského Brodu odjelo 2 838 lidí ve třech transportech. ... Vojáci do Uherského Brodu přesunovali Židy už dlouho před transportem. Na začátku roku 1941 žilo v brodské Židovně asi 500 lidí. Pak se sem museli přestěhovat Židé z Luhačovic a Uherského Hradiště. ... Do prvního vlaku nastoupili 23. ledna tisíc lidí. Podle dochovaných záznamů byli z Kyjova, Uherského Ostrohu, Zlína, Napajedel, Holešova, Veselí nad Moravou, Vracova, Vizovic, Malenovic, Jarošova, Zlechova a Kunovic. Ve druhém, který vyrazil 27. ledna, byla další tisícovka. Tentokrát s lidmi ze Strážnice, Hodonína, Podivína, Brumova a částečně Uherského Brodu. Většina místních odjela až v posledním transportu 31. ledna. Bylo to 838 mužů, žen i dětí ...“ (16)

Město během války zažilo mnoho náletů, bylo poškozeno několik budov a byly nějaké ztráty na životech civilního obyvatelstva, avšak nejvíce zničená byla oblast Židovny, kde tímto zanikla spousta ulic – Průjezd, Průchod (nebyla zničena, ale název se přestal užívat), Šance, Pustá, Ztracená, V Zátíší, Tišina, Příkop, U Templu.

3.3 Osvobození města Rudou armádou

„Okupantům udeřila ve městě Komenského poslední hodina. Nastal bezprostřední útok 240. střelecké divise Rudé armády maršála Malinovského pod vedením generála Umanského. ... Déšť granátů nad městem neustával. Nad domem č. 302 v Kostelní ulici zahřměla hromová rána. ... Do města od západu vnikli rudoarmějci Hradištskou ulicí, uličkou podél bývalých hradeb se dostali do ulice Kostelní a odtud na náměstí Masarykovo. Od východu blížili se Těšovskou ulicí k radnici. Stále jasněji se ozýval rachot automatů ..., když na schodišti farního krytu stanuly v přítmí postavy dvou ruských důstojníků s napřaženými zbraněmi. „Germáni?“ tázal se starší vojín.

„Ne, Češi“, hlásil děkan Msgre. Jaroslav Hlobil, jda jim v ústrety. „Samí Češi, ženy a děti.“

„Vítejte nám, osvoboditelé“, zazněl sklepem jeden hlas a již všichni se hrnuli k milým bratřím. „Šest let jsme na vás čekali.“ Muži, ženy, děti jim podávali ruce, všichni slzeli radostí. Monsignore pak pozval oba důstojníky, otce i syna, na večeři a nocleh. Odhaluje pod klopou kabátu ukrytý komunistický znak, vítal je rusky profesor Pavelčík. ... Byly 4 hodiny 46 minut. Ulice už byly plny vojska, potahů a vozů. ... Náměstím běží prostý dělník s krumpáčem v ruce. Hawrankův německý štít „Hitlerplatz“ rozbit válí se v prachu, za ním letí další germánské nápisy.“ (14) Tento čin znamenal de facto prozatímní navrácení bývalých neněmeckých názvů, co všechno a jak se ale v názvosloví ulic bezprostředně po válce změnilo, nelze zcela s jistotou říci.

- náměstí Adolfa Hitlera se vrátilo zpět na Masarykovo náměstí,
- třída Hermanna Göringa zpět na Riegrovu třídu,
- náměstí 15. března bylo zase náměstí Svobody,
- Herzmanského změněna na Hradištskou, jak tomu bylo kdysi,
- Kostelní ulice se pravděpodobně změnila na ulici Nerudovu,
- zcela jistě se odstranily i názvy třída Viktoria, SA třída, Arnošta Udeta či Günthera Priena,
- nejspíše tehdy zmizely i názvy po německých měšťanech – Meer-gansovi, Kirchensteinovi a Hasseweinovi

6. června 1945 proběhla schůze Místního národního výboru v Uherském Brodě, kde bylo usneseno změnit názvy ulic, náměstí a jiných míst ve městě na doporučení Musejní společnosti v Uherském Brodě takto:

- Mariánské náměstí přejmenováno na náměstí maršála Stalina,
- Městské sady dostaly název Stalinovy sady,
- Riegrova třída přejmenována na třídu maršála Malinovského,
- Dlouhá ulice přejmenována na třídu Rudé armády,
- ulice U stadionu nesla nový název ulice 26. dubna,
- náměstí Svobody se změnilo na náměstí Dr. Beneše. (14)

Zanedlouho byl u hřbitova poblíž sokolovny vztyčen pomník padlým rudo-armějcům a před sokolovnou znovu umístěna socha prezidenta Osvoboditele, kterou se za války podařilo tajně demontovat a uschovat.

Následující období bylo časem napravování válečných škod a rekonstrukcí staveb, mostů, železnice a všeho zničeného při bombardování města. Kromě nemovitostí se budoval i socialismus, a to nejen v Uherském Brodě. V těchto dobách řešilo změny názvů ulic snad každé větší středoevropské město, takto například popisuje časté a chaotické změny v Košicích Chloupek: „Na rozdíl od předchozích nacionalistických hnutí, která usilovala pouze o posílení pocitu nacionalismu přejmenováním, byl úkol komunistů během tohoto období mnohem těžší. Snažili se pěstovat ve veřejné paměti pocit místní a národní příslušnosti k mezinárodní socialistické komunitě tím, že srovnávali místní a národní ideologické osobnosti s mezinárodními. Tvrdím však, že toto úsilí bylo od svého vzniku víceméně odsouzeno k zániku, a proto toponyma, která zvolili během tohoto ob-

dobí, do značné míry nedokázala prosadit svůj cíl integrovat smysl pro mezinárodní socialistickou komunitu do textu města a rozšířením, veřejná paměť. Náboženská toponyma byla vymazána a na jejich místa byla vložena nejasná komunistická.“ (17)

Pro srovnání ještě jednou situace v Rumunsku z poválečného období: „Mnoho z těchto změn názvů ulic vyjadřovalo přímou sovětizaci městské krajiny. Městská scenérie zapůsobila na sovětskou nomenklaturu, jejíž hlavní tepny byly pojmenovány po Moskvě, Stalingradu, Rudé armádě nebo sovětském maršálu Malinovském. Hlavní ulice města změnila svůj název z královny Marie na ulici I. V. Stalina až v roce 1948, zatímco ve stejném roce dostala Leninovo jméno ulice, která byla dříve pojmenována po pravoslavném metropolitním biskupovi Andrei Şgunovi, který v roce 1909 jako první Rumun získal ulici v Sibiu.“ (10)

3.4. Vítězný únor

V roce 1948, když komunisté upevnili svou moc, začalo se oslavovat nové státní zřízení a významní představitelé či významné bolševické události na sebe musely poutat pozornost v každodenním životě. Lidé už nyní věří tomu, že režim první republiky nebyl správný, a že dobře bude až teď. Proto v tomto roce dochází k přejmenování ulic i náměstí v mnoha městech republiky. Ty nejvýznamnější změny, které se odehrály, jsou shrnuty v následujících řádcích.

Názvy, které reagovaly na aktuální politickou situaci, byly tyto:

- Masarykovo náměstí přejmenováno na náměstí Míru,
- náměstí marš. Stalina přejmenováno na náměstí Vítězného února,
- náměstí Dr. E. Beneše přejmenováno na náměstí Obránců míru,
- někdejší ulice Herzmannského byla přejmenována na třídu Gottwaldovu, po prezidentu Klementu Gottwaldovi,
- ulice Palackého se nově jmenovala Seichertova, po Ignátu Seichertovi, významné starostovi města, říšském poslanci, předsedovi Musejní společnosti v Uherském Brodě. Společně s Bedřichem Weberem (Weberova ulice) se zasloužili o vymanění městské obecní správy z politické a hospodářské závislosti na německém měšťanstvu. Jako starosta podporoval české školství a podílel se na založení městské spořitelny. (18)
- Bývalý starosta Matěj Pecháček si vysloužil jinou ulici, protože ustupuje názvu gen. M. Umannského. Pecháčkova se od té doby nazývala bývalá Havlíčkova ulice pod náměstím.
- Ulice Žerotínova se přejmenovala na Leninovu.
- Kamenná ulice v Nivnické čtvrti nesla nyní poněkud více proletářský název – Dělnická.

Jiné názvy také souvisely s ukončenou válkou, ale byly spíše historického charakteru:

- Původní **Lipová ulice** byla nahrazena názvem zajímavějším – ulice **26. dubna**. Jedna z hlavních silnic tedy Broďanům připomínala, kdy pro ně skončila druhá světová válka.
- **Lipová ulice** byl nový název pro **ulici Orlí**, čímž byla zachována vzpomínka na Lipový dvůr.
- Někdejší **SA třída** se teď pyšnila názvem **ulice 9. května**, což byl oficiální konec války v Československu z pohledu Sovětů.
- **Ulice Komenského** nebyla zrušena, ale přesunula se o dvě ulice na západ, do ulice k reálnému gymnáziu, kde vystřídala název **Meergansova**. Od domu č. p. 201, který stál na rohu náměstí (bývalý dům, kde vyrůstal J. A. Komenský), již tedy odteď ležel v Komenského ulici. Prázdné místo v názvu ulice zaplnili bratři Lužovi, místní váleční mučedníci. Odteď to byla **ulice Bratří Lužů**.
- **Ulice Přemysla Otakara** západně od **náměstí Vítězného února** se přejmenovala na **ulici Karla IV.** a ulici od tohoto náměstí směrem nahoru k zámku přejmenovali z **Poděbradovy** na **Přemysla Otakara II.**, takže ani tato pro město historicky významná osobnost nepřišla zkrátka.
- Úsměvný název **Skuzavka** byl změněn na **ulici U Elektrárny**, podle první městské elektrárny, která sídlila v přilehlém domě, č. p. 760

Důležité změny se odehrály i na Ventrčáku a ve čtvrti Na Dlouhých. Tato část města odteď patřila významným Čechům.

- **Ulice Lidická** odteď vystřídala **Příčnou ulici**, na paměť obce za války vypálené Němci.
- **Sadová ulice** se hrdě vrátila k vlasteneckému názvu **ulice 28. října**.
- **Ulice U Stadionu** se rozdělila a její severní část se nyní jmenovala **Palackého**, což byla jakási kompenzace za přejmenování **ulice Palackého** v centru města.
- Někdejší **třída Viktoria** se odteď (podle některých zdrojů již od roku 1945) jmenovala **třída Svatopluka Čecha**.
- **Ulice Zahradní** se přejmenovala na **Jiráskovu**.
- **Ulice Horní** byla již **ulice Havlíčkova**.

Také názvy, které byly až silně nábožensky založené, byly nyní nahrazeny neutrálními názvy, což bylo pro režim snesitelnější:

- **ulice Klášterní** se stala **ulicí Boženy Němcové**,
- **ulice Dominikánská** **ulicí Mikuláše Alše**,
- **ulice Kostelní** se změnila na **ulici Nerudovu**.

Změnami si prošla i Židovna:

- **ulice Jateční** se přejmenovala na **ulici Tkalcovskou**,
- **ulice Solná** se přejmenovala na **ulici Za Dolním kostelem**,
- **ulice Hradební** se přejmenovala na **ulici U Fortny** z toho důvodu, že kdysi zde v hradbách existovala jakási brána pro kata, který tudy do města chodil odděleně od ostatních občanů, aby zůstal v anonymitě, tato brána byla kolem 16. století nazývána fortna.
- **Ulice Na Vyhlídce** se přejmenovala na **U Špitálu**, protože vedla za kostelem mistra Jana Husa, který kdysi sloužil jako špitál.

4. OBDOBÍ OD 1968 DO SOUČASNOSTI

4.1. Normalizace

Český spisovatel Milan Kundera vypráví o tom, jak po sovětské invazi do Československa v roce 1968 uliční značky a nápisy hlásající názvy měst náhle „zmizely“: „Přes noc se země stala bezejmennou. Sedm dní putovaly ruské jednotky po venkově, nevědouc, kde jsou“ (1985, strana 166). (19)

Toto období nebylo příliš bohaté na změny názvů ulic, přesto ale k nějakým úpravám ve městě došlo.

Již během války se řešilo, že prostory pošty na Panském domě rodu Kouniců v **ulici U Pošty** nevyhovuje standardům a vedením moravských pošt bylo rozhodnuto vybudovat novou moderní budovu pošty v ulici Bratří Lužů. Tím logicky vyvstala nutno přejmenovat **ulici U Pošty**. Protože zde stál zmíněný Panský dům, který sloužil jako sídlo šlechticů z Kounic, byla tato ulice přejmenována na **Kounicovu**, později název zlidověl na **Kaunicova**. Původní Kounicova ulice se vrátila ke svému dřívějšímu názvu **Moravská**.

Obyvatelstvo posilněno hesly „Buduj vlast – posílíš mír“ apod. se nyní na přelomu desetiletí ocitlo v rychle se rozvíjejícím městě. Některé části Uherského Brodu se mohly považovat za staveniště. Docházelo k modernizaci životního stylu, v čemž město hrálo roli jako středisko služeb pro celé okolí. Největší stavební rozmach byl zaznamenán při výstavbě nových sídlišť.

4.2. Výstavba sídlišť

Během tohoto období se ve městě vybuďovalo několik sídlišť a dalších obytných čtvrtí. Rozšiřovaly se také průmyslové zóny. Směrem na Nivnici vyrostl areál závodu Slovácké strojírny, rozrostl se areál České zbrojovky, opodál vznikají proslulé drůbežárny a u ulice **Vičnovské** vzniká ulice **Vazová**, která hostí desítky firem a podniků. Vytížený je i průmyslový areál „Maršnerka“ v ulici **Předbranská** (podle firmy Orion-Maršner z dob počátku století).

4.2.1. Sídlíště Pod Vinohrady

Nejrozsáhlejším projektem, který byl ve městě v této době uskutečněn, byla výstavba moderního sídliště mezi původním městem a obcí Těšov. Tento projekt trval od roku 1951 do 1982 a byl rozdělen na tři etapy.

- Výstavba první etapy (1951-1961) byla zahájena vyvedením boční silnice z levé strany **ulice Močidla**. To byla budoucí ulice **Hlavní**. Kolem ní byly vystavěny ještě ulice **Okružní**, **U Plynárny** a **Větrná**. Výsledkem této etapy byly asi třípatrové cihlové obytné domy bez výtahů, se žulovými schodišti ve společných prostorách. Domy v ulicích **Hlavní**, **Okružní** a **U Plynárny** disponovaly i balkony v každém bytě. Tyto byty měly různé dispozice, nejčastější však bývaly 2+1. Domy ve **Větrné**

ulici v horní části výstavby byly typické svými žlutými fasádami, neměly balkony, zato ale v každém společném vchodě byl vybudován válečný bunkr s pancéřovými dveřmi, odvětráváním a sociálním zařízením, který měl sloužit jako úkryt obyvatel domů v případě vypuknutí války.

- **Hlavní ulice** byla pojmenována dle svého účelu – byla to pomyslná páteř první etapy,
 - **Okružní ulice** má typický vypovídající tvar, její začátek i konec ústí do ulice Hlavní,
 - **ulice U Plynárny** byla vystavěna ve dvou řadách bytových domů na ulici Okružní a za svůj název vděčí redukční plynové stanici, která redukovala středotlaký zemní plyn na nízkotlaký pro užití v domácnosti. Tato stanice se nacházela v na konci horní části ulice.
 - Protože výstavba byla zasazena do mírného kopce a **ulice Větrná** ležela nejvýše, byla pojmenována podle větrnosti, která zde před výstavbou domů byla patrnější než v jiných částech města.
- Druhá etapa v letech 1962-1969 pokračovala výstavbou **ulice Družstevní**, která čítala více než desítku bytových domů. Tato ulice se rozprostírá pod **ulicí Větrnou**. Od první etapy se lišily větším počtem bytů v jednom domě. Byty měly balkony a dispozice 2+1. Součástí této etapy byla i výstavba jednoho cihlového výškového domu s deseti nadzemními podlažními, který je dodnes nejvyšší novodobou stavbou Uherského Brodu.
 - Hlavním hybatelem výstavby sídliště bylo tehdejší Stavební družstvo přesného strojírenství, protože v katastru města již v tu dobu sídlil známý podnik Slovácké strojírný. Po dokončení stavby byly tyto byty družstevní, pravděpodobně to je důvodem pojmenování ulice takto.
 - Třetí etapa byla nejbohatší na počet nových domů. Trvala od roku 1971 až do roku 1982 a značným ulehčením a urychlením výstavby bylo použít panelových bloků. V této části sídliště stojí i další výškové domy a navazuje na novou základní školu postavenou v padesátých letech účelně pro budoucí obyvatele sídliště na rohu **ulic Obchodní a Za Humny**. Po této výstavbě vzniklo **náměstí 1. máje, ulice Osvoboditelů, Revoluční, Rychtalíkova, Partyzánů, Luhanova, Obchodní a Šaripova**. Zásadní proměnou prošla ulice Za Humny, kde sídliště končilo.
 - **Náměstí 1. máje** bylo středem tohoto sídliště, pro obyvatele zde bylo vybudováno jakési centrum služeb i volného času. Byla zde druhá pošta, menší obchody se zbožím denní potřeby, ale také nové kino, či obchodní dům Máj, ve kterém se nacházela například velkoobchod potravin Pramen, restaurace, kadeřnictví a spousta dalšího.
 - **Osvoboditelů** byla ulice nejspíše věnována rudoarmějcům, jakožto městským válečným hrdinům.

- **Revoluční** ulice byla bezpochyby připomínka VŘSR či jiného komunistického převratu, možná i spojeného s Československem.
- **Rychtalíkova** ulice byla pojmenována na počest Jana Rychtalíka, učitele, který byl po mobilizaci těžce zklamán ze zrady Spojenců a začal se aktivně levicově vyhraňovat. Postupně kolem sebe vytvořil početnou skupinu odbojářů, což bylo klasifikováno jako činnost Říši nepřátelská, za což byl odsouzen na smrt.
- **Partyzánů** je název také související s válkou. Partyzánský oddíl pod vedením Dmitrije Kuriněnka, který operoval na konci 2. světové války v okolí Uherského Brodu, musel čelit ještě krutějším bojům s wehrmachtem, než bylo zvykem. „Krutost bojů na Uherškobrodsku v posledních dnech války (a zdaleka ne jenom tam) vysvětluje historička Poláková zuřivostí a mstivostí nacistů kvůli sérii ponižujících porážek.“ (20)
- **Luhanova** ulice je pojmenována na počest protifašistického odbojáře,
- Obchodní ulice vedla od **Neradic** až po **Hlavní** ulici a procházela kolem zmíněného obchodního domu Máj. Účel pojmenování bude jistě spjat s tímto.
- **Šaripova** ulice je pojmenována po uzbeckém (dle některých zdrojů mohl být jiné sovětské národnosti) vojákovi Ergaši Kasimovičovi Šaripovovi z 240. divize, která město osvobodila jako první. Šaripov v boji padl u Neradic.
- Domy v ulici **Za Humny** paradoxně během výstavby sídliště přišli o svá velká humna, která byla zabrána pro účely výstavby bytových domů. Do té doby krátká ulice se protáhla skrz původní pozemky tak, že vytvořila křižovatku s ulicemi U **Plovárny** a **Partyzánů**. V této ulici bylo ještě vystaveno šest panelových domů. Po prodloužení této ulice došlo i k prodloužení někdejší ulice Blatné, která se nyní již nazývala Antonína Hrubého, podle náčelníka Orla ve válečném období. V obcích kolem Uherského Brodu formoval protinacistický odboj s členy Orla, za což byl na počátku války zatčen a popraven.

Sídliště Pod Vinohrady byla dlouhá léta také jediná adresa, která byla užívána například pro poštovní účely. Název Pod Vinohrady navazuje na někdejší tradici pěstování vinné révy na kopcích okolo sídliště. Existuje i korespondence obsahující adresu „Sídliště Těšov“, kvůli své těsné poloze u této obce.

4.2.2. Sídliště Židovna

Chvíli po normalizaci proběhl velký stavební zásah do zástavby Židovny, kdy bylo srovnáno se zemí vše, kromě bývalé židovské školy. Tato stavební úprava mezi lety 1968-1977 zapříčinila zánik **ulice Hraniční**. Uvolněný lukrativní

prostor v centru města dal vzniknout novému sídlišti Židovna, později oficiálně známému jako sídliště Střed.

Roku 1983 byla **ulice Za Dolním kostelem** rozdělena a její východní část získala název **ulice Primátora Hájka**. Pavel Hájek byl významným měšťanem a později primátorem na přelomu 17. a 18. století. Jeho vláda zotavila Uherský Brod z dlouhotrvajícího hospodářského úpadku po třicetileté válce a po nájezdech kočovných kmenů. Hájek se také pokusil vymanit Broďany z nevolnictví. (21)

4.2.3. Sídliště u Lapače

V podobné době probíhala výstavba o dost menšího sídliště, které mělo sloužit především lidem pracujícím ve Slováckých strojárnách. Tyto domy vyrostli asi ve třech řadách severozápadně od koupaliště, poblíž Ventrčáku. Domy jsou postaveny velmi podobně, jako ty v první etapě sídliště Pod Vinohrady. Vznikly zde **ulice U Cihelny** (podle bývalé cihelny na pozemcích Horního dvora), **U Lapače** (slovo lapač má více významů a žádný z nich není zřetelně vypovídající, pro pojmenování této ulice) a Strojářů – podle profese, pro kterou bylo sídliště stavěno.

4.2.4. Sídliště Olšava

Výstavba sídliště Olšava proběhla v 80. letech 20. století jižně od řeky Olšavy, poblíž Nivnické čtvrti, poblíž závodů Slováckých strojireň. Účel výstavby tohoto sídliště je tedy stejný – ubytovat pracující lid. Panelových domů zde ovšem vyrostlo jen šest, ale za to jsou vyšší, než tomu bývalo jinde ve městě doposud. Byly to jediné stavby ve městě, které měly bytové jádro z umakartu, ovšem dispozice bytů již byla 3+1. Po dostavbě bytových domů byly nové poledníkové ulice pojmenovány jako **Škrlovecká a U Mlýnů**, protože jižně od sídliště dříve stávaly mlýny Bajovský, Škrlovský a Pilecký. Vodorovné ulice navázaly na původní – Dělnickou a Polní, přesto ale vyrostly v této oblasti i další rodinné domy, čímž byla vytvořena **ulice Javořinská**, která směřuje k nejvyšší hoře Bílých Karpat – Velké Javořině, a **ulici U Školky**, podle mateřské školy oproti. Dělnickou ulicí se dalo přes řeku dojít až na Kučerovo náměstí ve starší části města.

4.2.5 Nový Maršov

Nový Maršov byl lidový název pro novou čtvrť mezi sídlištěm u Lapače a sídlištěm Pod Vinohrady. Na konci šedesátých let zde vyrostly desítky rodinných domů pro obyvatele obce Maršov (dnes městská část), asi pět kilometrů severně od Uherského Brodu, kde došlo k velkému sesuvu půdy.

„Přestože během něj v roce 1967 nikdo nepřišel o život, právě tato událost se stala tou nejhorší v dějinách Maršova. ... Problémy se vyskytly v lednu 1967 v domě Habrovanských, kde začaly praskat stěny. Vše zhoršily srážky, kterých bylo v tehdejší lednu a únoru požehnaně. ... Vrchol sesuvu nastal v dubnu.

Tehdy nebylo jisté, jestli tragédie nezasáhne dokonce celou obec. ... Maršovští, kterým sesuv vzal domovy, začali nad horním koncem Uherského Brodu stavět nová obydlí...“ (22)

Na pamětnou události se nazvala hlavní ulice této čtvrti **Maršovská**, ostatní boční ulice dostaly názvy podle místních padlých příslušníků Britského královského letectva:

- **Kpt. Kubíčka** – podle Vladimíra Kubíčka, navigátora 311. bombardovací perutě, který zahynul při návratu z náletu na Kolín nad Rýnem nad územím Holandska.
- **Rtm. Křivdy** – podle Jana Křivdy, jež se měl v roce 1940 podílet na bombardování Mannheimu, avšak zahynul při startu letadla. (23)

A také ulice **Františka Veselky** – sbormistr a uznávaný hudební pedagog a **Emila Háby** – varhaník, hudební skladatel.

4.2.6 Ružákov

Ružákov je zlidovělý název pro čtvrť postavenou severně od Ventrčáku, která na něj plynule navazuje. Oficiálně se jí snad říká Chmelnice. Zde byly vystaveny řadové domy i vilky a vícegenerační domy. Páteřní silnice, která zde vznikla, leží v **ulici Na Chmelnici**. Protože se nachází tato výstavba u pole, kde se pěstují obiloviny, byly boční ulice nazvány **Ječná, Žitná, Prosná, Sadová, Květná a Na Láně**.

Ulice Na Chmelnici vychází z **ulice 28. října** na Ventrčáku a ústí do ulic **Tovární a Údolní**, v západní části čtvrti Na Dlouhých. V tomto místě tvoří křižovatku ještě s **ulicí Jabloňovou**, která již ale leží v místní části Havřice (dříve samostatná obec).

4.3. Připojení místních částí

V tomto období se město značně rozšířilo připojením městských částí z okolí. Kromě Maršova a Havřic to byl i Těšov a Újezdec u Luhačovic. Havřice, Těšov a Újezdec jsou částmi největšími.

„Samostatné obce Těšov, Újezdec u Luhačovic, Havřice a Maršov byly k Uherskému Brodu připojeny 1. 8. 1976. Rozhodnutí bylo politické, občanů obcí se na jejich názor nikdo neptal. Nejprve připojení projednal Okresní národní výbor v Uherském Hradišti, poté Krajský národní výbor v Brně ... Důvodem bylo vytváření větších městských aglomerací, které měly podpořit koncentraci průmyslové a zemědělské výroby, ulehčit výstavbu nových sídlišť apod. ... Před připojením k Uh. Brodu nebyly ulice v Těšově, Újezdci ani jinde nijak pojmenovány (používala

se pouze místní terminologie, např. Dolní konec, ... anebo se používala původní jména tratí, např. Podhájí, Losy apod.) K pojmenování ulic městských částí došlo někdy kolem roku 1979.“

Ing. Ferdinand Kubáník, starosta města, 2021

4.3. Polistopadové období

Se změnou režimu po listopadu r. 1989 nabývají ulice a náměstí názvů téměř tak, jak je známe dnes. V duchu demokracie se okamžitě mění tyto názvy:

- Gottwaldova třída na ulici Hradištskou,
- náměstí Vítězného února na Mariánské náměstí,
- náměstí Míru na Masarykovo náměstí,
- třída Rudé armády na ulici Na Dlouhých,
- generála M. Umanského na ulici Širokou,
- náměstí obránců Míru na náměstí Svobody,
- třída maršála Malinovského na ulici Pod Valy,
- ulice Leninova se znovu jmenuje ulice Ptylova,
- ulice Přemysla Otakara II. se později rozdělila a od náměstí Svobody na sever pokračuje jako Pracká.

Ve změnách se ale pokračovalo i dále, respektive jen ve dvou případech.

- Ulice na sídlišti Olšava Škrlovecká a U Mlýnů byly nahrazeny jednou ulicí, která nese název Sídliště Olšava.
- Druhý případ souvisel s připojením městské části Újezdec k městu. Dle legislativy České republiky totiž není možné, aby v jednom městě měly dvě ulice stejný název. Zde ale došlo k případu, že ulice Široká vedoucí z Masarykova náměstí do Seichertovy ulice měla svou jmenovkyni v Újezdci. „Vedení města proto vybíralo ze dvou variant – buď přejmenovat Širokou v centru na Naardenskou (místo pohřbení nejvýznamnějšího rodáka – J. A. Komenského), nebo dát stejné ulici v Újezdci pojmenování Ke Mlýnu. Po delší diskuzi se zastupitelé přiklonili k první variantě.“ (24)

I v novém tisíciletí se pokračuje s rozšiřováním města a s tím spojeným vznikem ulic.

- Na počátku století vzniklo nové sídliště Neradice, které svými domy vyplnilo prostor mezi ulicemi Antonína Hrubého, Za Humny, Neradice a Dolní Valy. Sídliště používá název ulice Neradice.

- O pár let později vzniká čtvrť satelitních domů zvaná „Úlehla“, nad ulicí Větrnou a U Plynárny. Tak, jak se městu osvědčil systém pojmenování u Ružákova (neutrální názvy spolu související), tak se pokračovalo i u názvů na Úlehlech – Jarní, Letní, Podzimní, Zimní byly poledníkové ulice, jedna rovnoběžková nese název Rennerova, po vlastenci a aktivním občanovi města, starostovi Sokola, zaslouživším se v mnoha ohledech o rozkvet města. Jedna ulice vystavěná opodál, podél níž vyrostly dva nové bytové domy, se jmenuje Vilibalda Růžičky – o Růžičkovi vizte výše.
- Vzniká také nadčasové sídliště mezi Českou zbrojovkou a ulicí Svatopluka Čecha – Babí louka. Toto sídliště přineslo Uherskému Brodu nové dvě ulice – Babí louka a Jana Švermy (český novinář a komunistický politik)
- Před několika lety se rovněž pojmenovaly dvě ulice mezi blokem domů oddělující od sebe dvě hlavní náměstí – Úzká a Příčná ulička.
- Od roku 2011 probíhaly přípravy na výstavbu velkolepého projektu – čtvrť Nad Zámkem. O několik let později zde začaly vyrůstat první viladomy a nízkoenergetické řadové domy, které byly stavěny za finanční podpory prodejce pozemků – Města Uherského Brodu, které lidem přispívalo na stavbu. (25) Tato prestižní čtvrť drží tradici v pojmenování ulic bez politického podtextu a v logické návaznosti.

„Ulice v nové zástavbě Nad Zámkem byly pojmenovány po významných osobnostech města (na návrh spolku Uherskobrodští patrioti). S názvem Nad Zámkem přišli developeři a má historické opodstatnění.“

Ing. Ferdinand Kubáník, starosta města, 2021

- Josefa Herčíka – celosvětově známý grafik a rytec, který je mimo jiné autorem nejslavnější poštovní známky Modrý Mauricius. (26)
- Františka Bára - náčelník Sokola a velitele okresu Obrany národa
- Františka Janáčka – majitel uherskobrodského pivovaru,
- Františka Kožíka – uherskobrodský spisovatel, autor románu Největší z pierotů, na jeho počest je v Brodě pojmenována knihovna
- Jaroslava Hlobila
- Stojanova

5. ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se zabýval otázkou proměn názvů ulic a náměstí v kontextu politických změn, s tím, že jsem udělal exkurz do historie města za použití všech dostupných prostředků. Nyní je možné stanovit období, kdy politické změny provázely změny názvů ulic a analyzovat je. Tyto změny, které přicházely hromadně lze rozdělit na dvě skupiny – euforie a propaganda.

- rok 1918 - vznik republiky - euforie

Tato událost nebyla provázena žádnou politickou nutností ke změnám, avšak přinesla s sebou něco, co by se dalo nazvat euforií

Obyvatelstvo se dlouhá léta cítilo utlačováno, když bylo zahrnuto do kouta německou nadvládou, nyní dostalo možnost projevit svou hrdou státnost, což je to, za co Češi dlouhá léta bojovali, například formou národního obrození, je pochopitelné, že chtěli nahradit názvy ulic a náměstí, které byly všední a nic neříkající (Dolní náměstí) a vtáhnout do každodenních životů události spojené se vznikem ČSR (Masarykovo náměstí), což bylo něco, co v ostatních zemích vzniklých po rozpadu Rakousko-Uherska nemuseli obyvatelé nutně prožívat, jak je například patrné ze článku Rusu o situaci v Rumunsku.

- období 2. světové války - okupace - propaganda

Z mého pohledu znamenaly změny názvů s příchodem okupantů pro většinu běžných lidí pocity beznaděje a méněcennosti. To bylo totiž i cílem Němců – přesvědčit jisté národy o tom, že jsou méněcenné a na tom, co chtějí, vůbec nezáleží. Využívali k tomu různé prostředky a podle mého laického názoru musela být změna názvů ulic (po kterých lidé chodili denně a které byly „jejich“ uli-

cemi) jakýmsi psychologickým utrpením a velmi účinným propagandistickým nástrojem. Tabule s názvy na nárožních budovách měli lidé na očích denně a zcela jistě jim nedalo spát, co na cedulích stojí. Jak víme z historie a i z této bakalářské práce (starosta Havránek), někteří Češi s německými postupy souhlasili a někteří se jim podřídili ve snaze přečkat tuto dobu bez úhony. Všem bylo jasné, že dokud jsou na cedulích jména německých válečných postav a ostatní cedule jsou dvojjazyčné, nemají vyhráno.

- roky 1945 (euforie) a 1948 (propaganda) - změna ideologií

Tak, jako byl konec první války plný štěstí a radosti, tak i konec této války přinesl lidu spoustu pozitivních pocitů. Troufnu si říct, že ve všech osvobozených městech byly oslavy v duchu pálení protektorátních symbolů a ničení německých nápisů, včetně názvů ulic. Bystrý člověk by jistě řekl, že je přirozené, že se v takové nenadálé chvíli lidé odvděčovali osvoboditelům pojmenováním ulic a náměstí po jejich vůli.

Postupem času, jak sílil tzv. socialismus s lidskou tváří, se některé názvy upravily a většinou i další přibyly, jak tomu bylo i v Uherském Brodě. Na tom by nebylo nutné vidět nic špatného, avšak pod připomínkou nedávných historických událostí bylo nutné si uvědomit, že když někdo ruší názvy související s českým státnictvím (Palackého a Žerotínova), něco není v pořádku.

- rok 1989 - Sametová revoluce - euforie

Podle mého názoru se v tomto roce obyvatelstvo chytlo příležitosti a ve většině měst lidé odstraňovali a měnili všechny proruské názvy. Tady si dovoluji podotknout další výsledek, který vyvěral na povrch během mého bádání. Po revoluci až doposud zůstalo v Uherském Brodě několik ulic s názvy, které byly původně vybrány jako tzv. názvy normalizační. Jsou to 9. května (konec války se již datuje k 8. květnu, protože se později ukázalo, že osvobození země nebylo jen v režii Rudé armády), Osvoboditelů, Revoluční, Družstevní, Náměstí 1. máje (původně oslava svátku práce).

Domnívám se, že tato práce přiblížila důležitost správného pojmenovávání ulic a náměstí a chování obyvatelstva v obdobích velkého přejmenovávání. Troufám si konstatovat, že město má mít ulice pojmenované po lidech, kteří jsou pro místní občany důležití. Mají být pojmenované názvy, které jsou lidmi vžité a používané, mají pomáhat přespolním orientovat se v cizím městě a být chloubou pro široké okolí, neboť uliční tabule nikdo neschovává, naopak – názvy ulic jsou to první, co nám všem hlásí naše navigační aplikace při cestách a co si zapamatujeme při návštěvě měst a obcí.

6. PŘÍLOHY

6.1. Tabulka vývoje názvů ulic a náměstí v Uherském Brodě

Vlastní zpracování, stav k 30. 4. 2021

Hradební	Hradební	Úzká	Úzká	Úzká	Úzká	bez názvu	bez názvu
Hradební	Hradební	Úzká	Úzká	Úzká	Úzká	bez názvu	bez názvu
Hradištská	Gottwaldova třída	Hradištská	Herzmanského	Herzmanského	Herzmanského	Hradištská	Herzmanského
Hradní náměstí	Hradní náměstí	nám. K. H. Máchy	nám. K. H. Máchy	nám. K. H. Máchy	nám. K. H. Máchy	bez názvu	bez názvu
Jabloňová		<i>Havříce</i>					
Jana Švermy	X	X	X	X	X	X	X
Jaroslava Hlobila	X	X	X	X	X	X	X
Jarní	X	X	X	X	X	X	X
Javořínská	Javořínská	X	X	X	X	X	X
Ječná	Ječná	X	X	X	X	X	X
Jiráskova	Jiráskova	Zahradní	Zahradní	Zahradní	Zahradní	bez názvu	X
Jirchářská	Jirchářská	Školní	Školní	Školní	Školní	Školní	Školní
Josefa Herčíka	X	X	X	X	X	X	X
Karla IV.	Karla IV.	Přemysla Otakara	Přemysla Otakara	Přemysla Otakara	Přemysla Otakara	Přemysla Otakara	bez názvu
Kaunicova	Kaunicova	U Pošty	U Pošty	U Pošty	U Pošty	bez názvu	bez názvu
Ke Hřišti		<i>Havříce</i>					
Komenského	Komenského	Komenského	Meergansova	Meergansova	Meergansova	Meergansova	Meergansova
Kpt. Kubička		X	X	X	X	X	X
Křiby		<i>Újezdec</i>					
Kučerovo nám.	Kučerovo nám.	Kučerovo nám.	Kučerovo nám.	Švehlovo nám.	Švehlovo nám.	bez názvu	X
Květná	Květná	X	X	X	X	X	X
Letní	X	X	X	X	X	X	X
Lidická	Lidická	Příčná	Příčná	Příčná	Příčná	Štefánikova	X
Lipová	Lipová	Orlí	Orlí	Orlí	Orlí	bez názvu	X
Lůčky		<i>Újezdec</i>					
Luhačovská		<i>Újezdec</i>					
Luhanova	Luhanova	X	X	X	X	X	X
Malá	Malá	Malá	Kirchensteinova	Kirchensteinova	Kirchensteinova	Kirchensteinova	Kirchensteinova
Mariánské náměstí	nám. Vítězného úno	nám. marš. Stalina	Mariánské nám.	Mariánské nám.	Mariánské nám.	Horní náměstí	Mariánské nám.
Maršovská	Maršovská	X	X	X	X	X	X
Masarykovo náměstí	nám. Míru	Masarykovo nám.	nám. A. Hitlera	Hlavní nám.	Masarykovo nám.	Masarykovo nám.	Dolní nám.

Mikoláše Aíše	Mikuláše Aíše	Dominikánská	Dominikánská	Dominikánská	bez názvu	X
Močidla	Neradice	Neradice	Neradice	Neradice	Neradice	X
	Močidla	Močidla	Močidla	Močidla		X
Moravská	Moravská	Kaunicova	Kaunicova	Kaunicova	Kaunicova	Moravská
Na Chmelnici	Na Chmelnici	X	X	X	X	X
Na Dlouhých	tř. Rudé armády	tř. Rudé armády	tř. R. Heydricha	Dlouhá	bez názvu	X
Na Láně	Na Láně	X	X	X	X	X
Na Výsluní	Na Výsluní	X	X	X	X	X
Naardenská (Široká)	gen. M. Umanského	Široká	Pecháčkova	Pecháčkova	Široká	Široká
Nad Kostelem			Újezdec			
Nádražní			Újezdec			
nám. Svobody	nám. Obránců míru	nám. Dr. E. Beneše	nám. 15. března	nám. Svobody	nám. Svobody	X
Neradice	Neradice	Neradice	Neradice	Neradice	Neradice	Neradice
Nerudova	Nerudova	Kostelní	Kostelní	Kostelní	Kostelní	Za Komenským
Nivky			Újezdec			
Nivnická	Nivnická	Nivnická	Nivnická	Nivnická	bez názvu	X
Nová	Nová	Nová	Nová	Nová	bez názvu	X
Obchodní	Obchodní	X	X	X	X	X
Okružní	Okružní	X	X	X	X	X
Osvoboditelů	Osvoboditelů	X	X	X	X	X
Palackého	Palackého	Tržště	Tržště	Tržště	Tržště	X
Partyzánů	Partyzánů	X	X	X	X	X
Pastýřská	Pastýřská	X	X	X	X	X
Pecháčkova	Pecháčkova	Havlíčková	Arn. Udeta	Havlíčková	bez názvu	bez názvu
Pod Břehem	Pod Břehem	Pod Břehem	Pod Břehem	Pod Břehem	bez názvu	X
Pod Dvorkem	Pod Dvorkem	Krátká	Krátká	Krátká	bez názvu	X
Pod Horním Dvorem	U Horního Dvora	Na Výsluní	Na Výsluní	Na Výsluní	bez názvu	bez názvu
Pod Kopcem			Havříce			
Pod Rubanisky			Újezdec			
Pod Valy	tř. marš. Malinovské třída marš. Malinovské	tř. H. Göringa	Riegrova tř.	Riegrova tř.	Riegrova tř.	X

Pod Zelnicemi	Pod Zelnicemi	Růžová	Růžová	Růžová	bez názvu	X
Podhájí				Újezdec		
Podzimní	X	X			X	X
Polní	Polní	Polní			bez názvu	X
Pořadí	Pořadí	Pořadí			Pořadí	Pořadí
Poštovní				Újezdec		
Prakšická	Přemysla Otakara II	Přemysla Otakara II	Zámecká	Zámecká	Legii	X
Předbranská	Předbranská	Celní	Celní		bez názvu	bez názvu
Přemysla Otakara II	Přemysla Otakara II	Poděbradova	Poděbradova	Poděbradova	Poděbradova	Poděbradova
Prim. Hájka	Za Dolním Kostelen	Solná	Solná		Solniční	Solniční
Prosná	Prosná	X	X		X	X
Provazní	Provazní	U Vody	U Vody		bez názvu	bez názvu
Ptylova	Leninova	Žerotínova	Žerotínova		Ptylova	Ptylova
Rennerova	X	X	X		X	X
Revoluční	Revoluční	X	X		X	X
Rolnická	Rolnická	Rolnická	Rolnická		bez názvu	X
Rtm. Křivdy	Rtm. Křivdy	X	X		X	X
Rybářská	Rybářská	Rybářská	Rybářská		bez názvu	X
Rychtalíkova	Rychtalíkova	X	X		X	X
Sadová	Sadová	X	X		X	X
Šaripova	Šaripova	X	X		X	X
Seichertova	Seichertova	Palackého	Günthera Priena	Palackého	bez názvu	bez názvu
Sídlíště Olšava	Škrlovecká a U Mlý	X	X		X	X
Široká				Újezdec		
Školní				Těšov		
Slovácká	Slovácká	Slovácká	Slovácká	Slovácká	bez názvu	bez názvu
Slovácké náměstí	Slovácké náměstí		slepé rameno Olšavy			
Sluneční			Havříce			
Soukenická	Soukenická	Soukenická	Soukenická	Soukenická	Schweigerova	Sukenická
Spojovací			Újezdec			

Stojanova	X	X	X	X	X	X	X	X
Stolařská	Stolařská	Provozni	Provozni	Provozni	Provozni	bez názvu	bez názvu	X
Strojařů	Strojařů	X	X	X	X	X	X	X
Šumická	Šumická	Šumická	Šumická	Šumická	Šumická	X	X	X
Svatopluka Čecha	Svatopluka Čecha	Svatopluka Čecha	Viktoria tř.	Viktoria třída	Viktoria třída	bez názvu	bez názvu	X
Svážná				Újezdec	Újezdec			
Těšovská				Těšov	Těšov			
Tkalcovská	Tkalcovská	Jateční	Jateční	Jateční	Jateční	Jateční	Jateční	Jateční
Tovární	Tovární	Tovární	Tovární	Tovární	Tovární	bez názvu	bez názvu	X
Trávníky	Trávníky	Trávníky	Trávníky	Trávníky	Trávníky	bez názvu	bez názvu	X
U Chrástky				Havříce	Havříce			
U Cihelny	U Cihelny	U Cihelny	Cihlařská	Cihlařská	Cihlařská	X	X	X
U Cukrovaru	U Cukrovaru	U Cukrovaru	Na Úvoze	Na Úvoze	Na Úvoze	bez názvu	bez názvu	X
U Elektrárny	U Elektrárny	Sklužavka	Sklužavka	Sklužavka	Sklužavka	bez názvu	bez názvu	X
U Fortny	U Fortny	Hradební	Hradební	Hradební	Hradební	Hradební	Hradební	Hradební
U Hřiště				Havříce	Havříce			
U Korečnice	U Korečnice	U Korečnice	U Korečnice	U Korečnice	U Korečnice	bez názvu	bez názvu	X
U Lapače	U Lapače	X	X	X	X	X	X	X
U Olšavy	U Olšavy	Stinná	Stinná	Stinná	Stinná	bez názvu	bez názvu	X
U Plovárny	U Plovárny	U Plovárny	U Koupelek	U Koupelek	U Koupelek	bez názvu	bez názvu	X
U Plynárny	U Plynárny	X	X	X	X	X	X	X
U Porážky	U Porážky	U Porážky	U Porážky	U Porážky	U Porážky	bez názvu	bez názvu	X
U Sboru	U Sboru	Sbor	Sbor	Sbor	Sbor	Sbor	Sbor	Sbor
U Špitálu	U Špitálu	Na Vyhliďce	Na Vyhliďce	Na Vyhliďce	Na Vyhliďce	bez názvu	bez názvu	bez názvu
U Stadionu	U Stadionu	26. dubna	U Stadionu	U Stadionu	U Stadionu	bez názvu	bez názvu	X
U Školky	bez názvu	X	X	X	X	X	X	X
U Vody	U Vody	U Vody	Nábřeží	Nábřeží	Nábřeží	bez názvu	bez názvu	X
U Zastávky				Havříce	Havříce			
U Zbrojnice				Újezdec	Újezdec			
U Žlebu	U Žlebu	Nad Strání	Nad Strání	Nad Strání	Nad Strání	bez názvu	bez názvu	X

Údolní	Údolní	Údolní	Údolní	Údolní	Údolní	Údolní	Údolní	Údolní	Údolní	Údolní
V Kútě										
V. Růžičky	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Vazová	Vazová	bez názvu	bez názvu	bez názvu	bez názvu	bez názvu	bez názvu	bez názvu	bez názvu	bez názvu
Větrná	Větrná	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Vilibalda Růžičky	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Vinohradská										
Vičnovská	Vičnovská	Vičnovská	Vičnovská	Vičnovská	Vičnovská	Vičnovská	Vičnovská	Vičnovská	Za Nádražím	X
Weberova	Weberova	Weberova	Weberova	Weberova	Weberova	Weberova	Weberova	Weberova	bez názvu	bez názvu
Za Dolním Kostelem	Za Dolním Kostelem	Solná	Solná	Solná	Solná	Solná	Solná	Solná	Solniční	Solniční
Za Humny	Za Humny	Za Humny	Za Humny	Za Humny	Za Humny	Za Humny	Za Humny	Za Humny	bez názvu	X
Za Zahradami										
Zahradní	Zahradní	Švestková	Švestková	Švestková	Švestková	Švestková	Švestková	Švestková	bez názvu	X
Zámostní	Zámostní	Kovářská	Kovářská	Kovářská	Kovářská	Kovářská	Kovářská	Kovářská	bez názvu	bez názvu
Zátiší	Zátiší	Řiční	Řiční	Řiční	Řiční	Řiční	Řiční	Řiční	bez názvu	X
Zauličí										
Zimní	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Žitná	Žitná	X	X	X	X	X	X	X	X	X
součást ul. Dolní Valy	Dolní Valy	Dolní Valy	Dolní Valy	Erbenova	Erbenova	Erbenova	Erbenova	Erbenova	Erbenova	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	Průjezd	Průjezd	Průjezd	Průjezd	Průjezd	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	Průchod	Průchod	Průchod	Průchod	Průchod	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	Šance	Šance	Šance	Šance	Šance	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	Pustá	Pustá	Pustá	Pustá	Pustá	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	Ztracená	Ztracená	Ztracená	Ztracená	Ztracená	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	V Zátiší	V Zátiší	V Zátiší	V Zátiší	V Zátiší	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	Tišina	Tišina	Tišina	Tišina	Tišina	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	X	X	Přikop	Přikop	Přikop	Přikop	Přikop	bez názvu	bez názvu
zaniklá ulice	X	Hraniční	Hraniční	Hraniční	Hraniční	Hraniční	Hraniční	Hraniční	Hraniční	Hraniční
zaniklá ulice	X	X	X	U Templu	U Templu	U Templu	U Templu	U Templu	bez názvu	bez názvu
součást ul. Pořadí	Pořadí	Schubertova	Schubertova	Schubertova	Schubertova	Schubertova	Schubertova	Schubertova	bez názvu	bez názvu

6.2. Dobové mapy

- Ručně rýsovaná mapa Emanuela Hütra z roku 1942. Pro účely bakalářské práce poskytl Ing. Miloš Blahušek z archivu sdružení Uher-skobrodští patrioti.

Orientations - Plan. Stadt Ung. Brod.

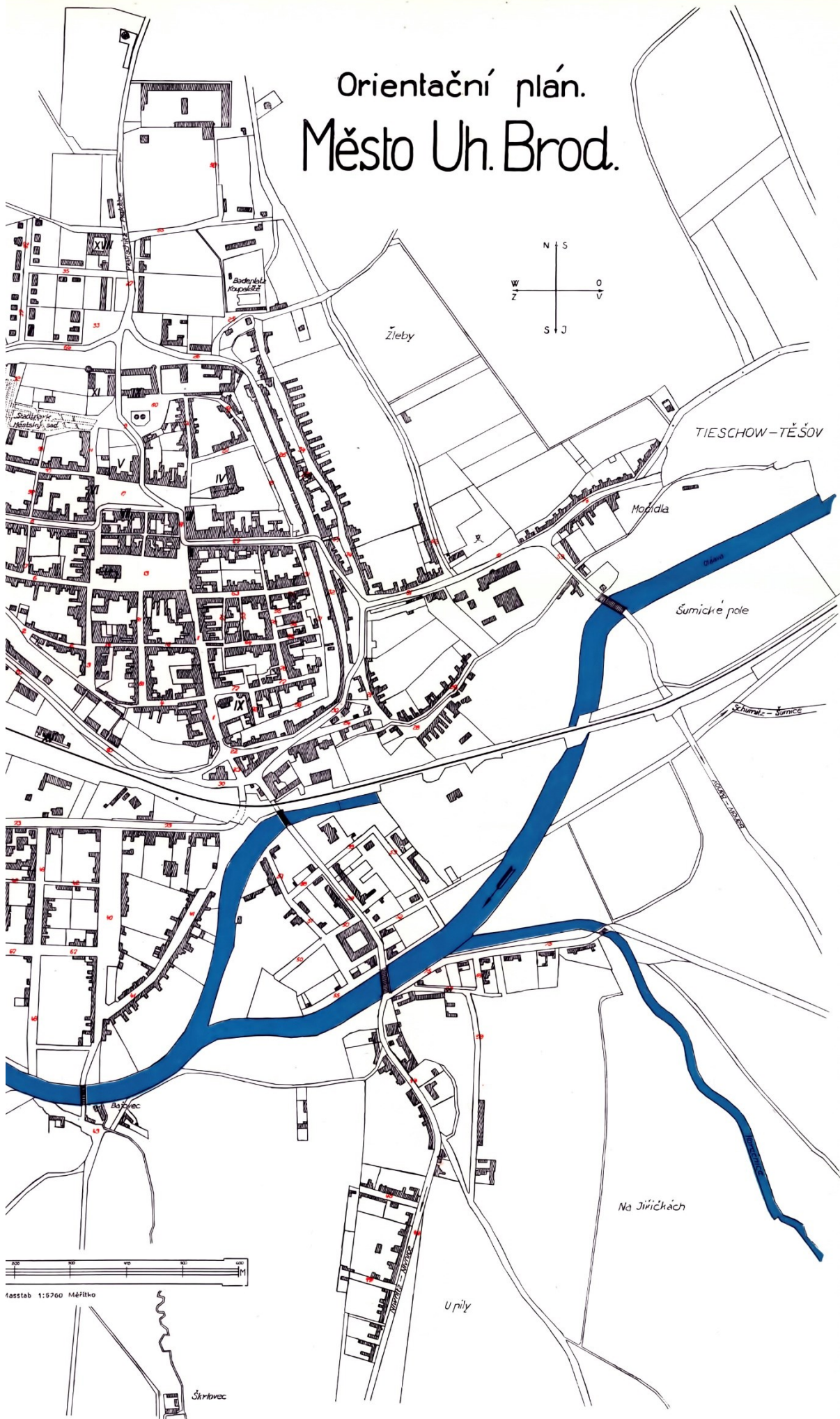
Gassen - Ulice.

1. Comeniusgasse	51. Slowakische Gasse	Adlergasse	50	Antonina Dvořáka	65
2. Sborgasse	52. Schattengasse	Am Bach	75	Bajovec	43
3. Sbor	53. Senná	Am Berg	23	Bedřicha Smetanv	79
3. Meergangasse	54. Flussgasse	Am Schilchthof	54	Blatná	67
4. Günther-Prien-Gasse	55. Ríční	Am Ufer	55	Celň	24
5. Berseite	56. Am Schlachthof	Anton-Dvořák-Gasse	65	Cihlářská	85
6. Kirchengasse	57. Nábřeží	Ausschau	96	Dolní valy	32
7. Hassenweingasse	58. Durchfahrt	Bajowetz	43	Dominkánská	29
8. Herzmannského	59. Prájezd	Bauerngasse	99	Erbenova	22
9. Požbradgasse	60. Durchgang	Bei der Post	14	Hofmanna Göringka třída	90
10. Zerottigasse	61. Fríchod	Beim Bad	25	Hassenweingasse	7
11. Přemysl-Otakar-Gasse	62. Na úvoze	Beim Wasser	41	Reinharda Heidrycha třída	66
12. In Park	63. Scheuerngasse	Bergeite	5	Herzmannského	13
13. Adolf-Hitler-Platz	64. Sumnická	Comeniusgasse	74	Náměstí Adolfa Hitlera	89
14. Bei der Post	65. Karl-Hynek-Mácha-Platz	Dammweg	69	Horní valy	26
15. Klostergasse	66. Náměstí Karla Hynka Máchy	Fischergasse	28	Hradbít	31
16. Klostergasse	67. Neraditzgasse	Flussgasse	33	Hrančíni	91
17. Ernest-Udel-Gasse	68. Neradice	Friedrich-Smetana-Gasse	56	Jateční	64
18. Erbe Gasse	69. Scheuerngasse	IS-März-Platz	43	Kamená	45
19. Webergasse	70. Tuchmachergasse	Gärtengasse	80	Kaučicova	29
20. Dominikanergasse	71. Soukenická	Graben	92	Kirchensteingasse	97
21. Dominikánská	72. Neugasse	Grenzgasse	91	Klásterň	15
22. Kleine Gasse	73. Wiltshnauer Gasse	Hermann-Göring-Strasse	90	Komenského	1
23. Am Berg	74. Vilčovská	Hassenweingasse	90	Kostelní	6
24. Zollgasse	75. Am Bach	Herzmannského	66	Kovčská	88
25. Beim Bad	76. SA-Strasse	Reinhard-Heidrych-Strasse	13	Krátká	21
26. Obere Wallgasse	77. SA-Strasse	Hohlweg	66	Kučerovo náměstí	40
27. Schlossgasse	78. Schulgasse	In Park	12	Línová	49
28. Fischergasse	79. Skolní	Karl-Hynek-Mácha-Platz	20	Mariánské náměstí	17
29. Rybná	80. Obere Gasse	Kaumgasse	60	Meergangasse	3
30. Vor dem Tor	81. Pecháčekgasse	Kirchengasse	22	Náměstí	55
31. Schanzengasse	82. Pecháčekgasse	Kirchengasse	90	Náměstí Karla Hynka Máchy	60
32. Unterer Wallgasse	83. Wiesenberggasse	Kirchengasse	90	Na úvoze	58
33. IS-März-Platz	84. Sonnenweg	Kirchengasse	66	Na vyhlídce	96
34. Reihengasse	85. Zieglergasse	Kirchengasse	66	Neradice	61
35. Poštá	86. Vrchlického	Kirchengasse	6	Nivnická	44
36. Fabriksgasse	87. Lederergasse	Kirchengasse	6	Nová	6
37. Parkgasse	88. Schmiedgasse	Kirchengasse	97	Orlí	50
38. Schubertgasse	89. Oberer Gasse	Kirchengasse	21	Pecháčkova	81
39. Lindenstrasse	90. Obere Wallgasse	Kirchengasse	15	Pod břehem	9
40. Feldgasse	91. Grenzergasse	Kirchengasse	40	Pod strání	5
41. Adlergasse	92. Gärten	Kirchengasse	39	Polní	92
	93. Wilde Gasse	Kirchengasse	17	Pořadí	34
	94. Verlorene Gasse	Kirchengasse	48	Provozni	48
	95. Ztracená	Kirchengasse	32	Prácho	57
	96. Ausschau	Kirchengasse	61	Prájezd	56
	97. Viktoria-Strasse	Kirchengasse	72	Předbránská	30
	98. Steinergasse	Kirchengasse	44	Přemysla Otakara	11
	99. Bauerngasse	Kirchengasse	26	Príčná	35
		Kirchengasse	93	Přibový	92
		Kirchengasse	81	Pustá	93
		Kirchengasse	9	Rolnická	99
		Kirchengasse	11	Růžová	9
		Kirchengasse	35	Rybářská	28
		Kirchengasse	34	Ríční	53
		Kirchengasse	68	SADřida	37
		Kirchengasse	77	Sbor	76
		Kirchengasse	88	Schubertova	2
		Kirchengasse	99	Skluzavka	23
		Kirchengasse	95	Slovácká	51
		Kirchengasse	46	Soňá	77
		Kirchengasse	63	Soukenická	63
		Kirchengasse	52	Stinná	32
		Kirchengasse	62	Stolní	78
		Kirchengasse	64	Sumnická	59
		Kirchengasse	27	Svestková	42
		Kirchengasse	85	Tišina	98
		Kirchengasse	38	Tovární	36
		Kirchengasse	78	Trávníky	71
		Kirchengasse	83	Tržbiř	82
		Kirchengasse	51	U Arnošta Učeta	16
		Kirchengasse	94	U dolní	46
		Kirchengasse	45	U Korečnice	83
		Kirchengasse	98	U koupelek	25
		Kirchengasse	95	U koželužny	87
		Kirchengasse	46	U porážky	54
		Kirchengasse	63	U pošty	14
		Kirchengasse	16	U stadionu	70
		Kirchengasse	32	U vody	41
		Kirchengasse	94	Užká	18
		Kirchengasse	47	Viktorina třída	47
		Kirchengasse	32	Vinohradská	83
		Kirchengasse	86	Vilčovská	73
		Kirchengasse	19	V parku	12
		Kirchengasse	83	Vrchlického	86
		Kirchengasse	71	V zátisi	95
		Kirchengasse	93	Weberova	19
		Kirchengasse	73	Záhradní	80
		Kirchengasse	85	Za humny	62
		Kirchengasse	24	Zámecká	97
		Kirchengasse	42	Ztracená	94
		Kirchengasse	10	Zerottinova	10

Öffentliche Gebäude - Veřejné budovy.

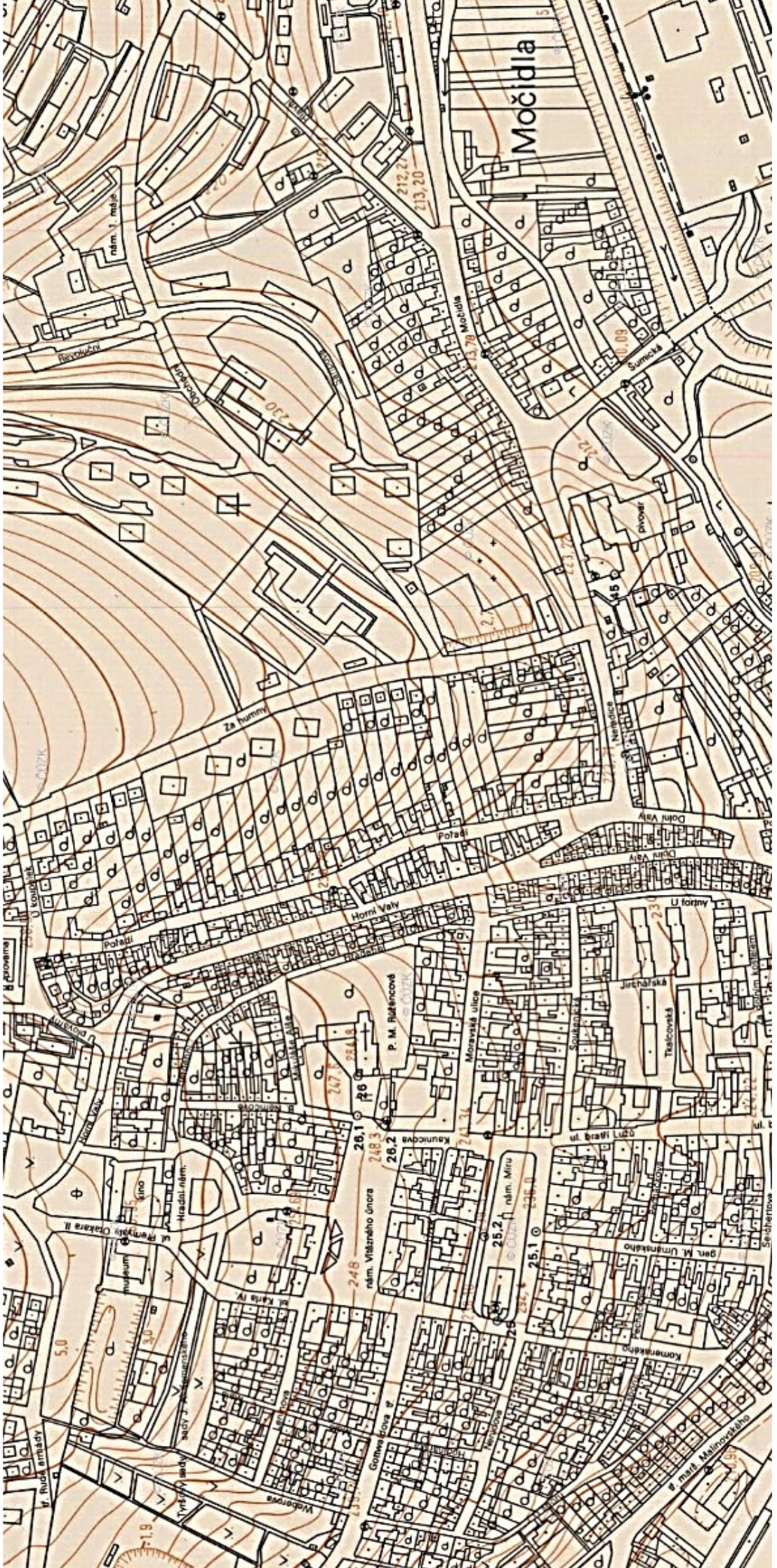
I. Pfarrkirche	VI. Kindergarten	XI. Museum	XVI. Landwirtschaftsschule
II. Rathaus	VII. Gewerbeschule	XII. Kino Viktoria	Hospodářská škola
III. Post	VIII. Zivnostenská škola	XIII. Kino Viktoria	Okresní garáž
IV. Klosterkirche	IX. Realgymnasium	XIII. Bezirksbibliothek	XVIII. Schlachthaus
V. Volks- und Hauptschule	X. Böhmischemährische Kirche	Okresní úřad	Porážka
Obecná a hlavní škola	X. Ceskomoravský kostel	XIV. Bezirksgericht	
	X. Städtisches Kino	Okresní soud	
		XV. Bahnhof	
		Nádraží	

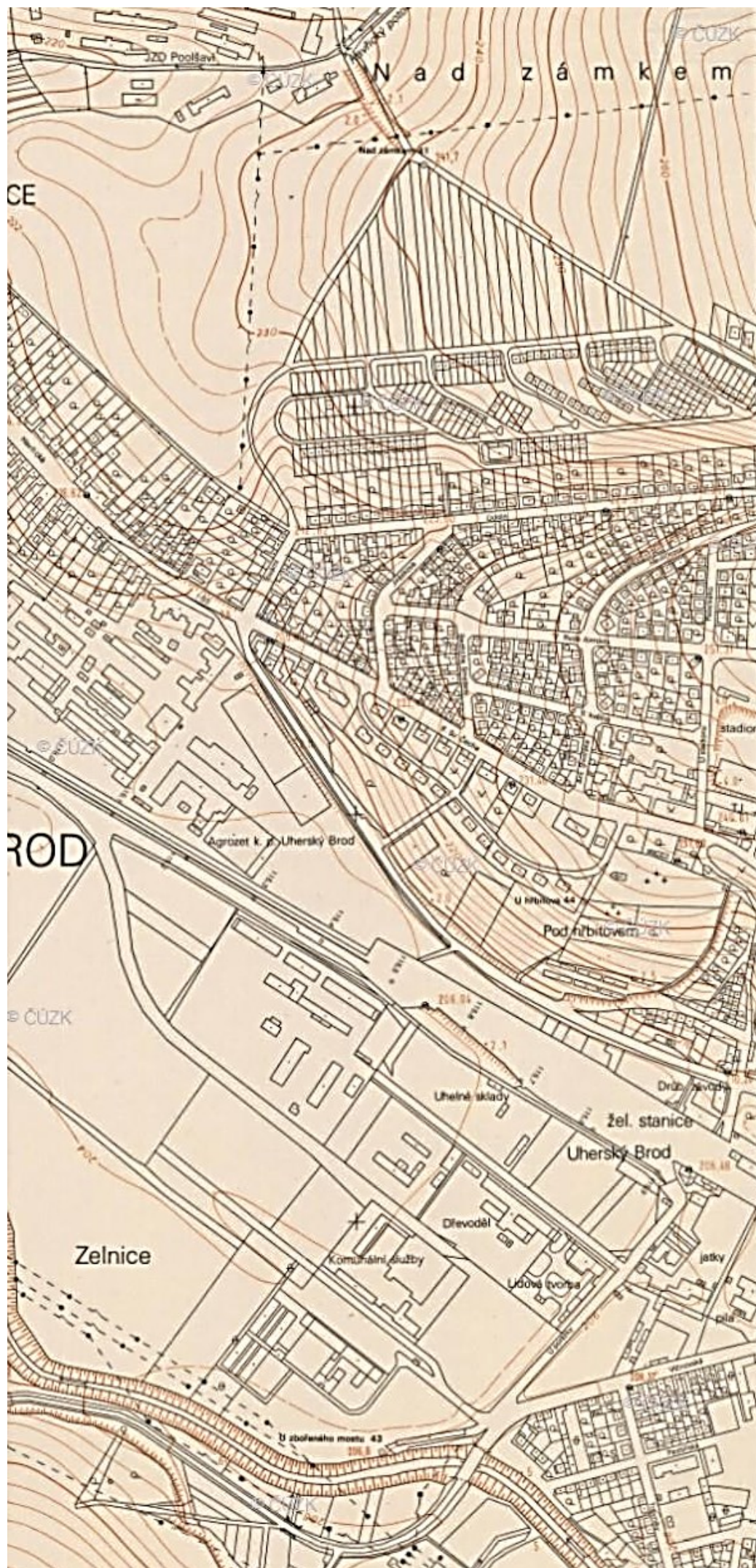
Orientační plán. Město Uh. Brod.

Maßstab 1:5760 Méřítko

- Výřezy ze státní mapy 1:5000 – odvozená
- Rok tisku 1986, aktuálnost dat k 31. 12. 1985
- Uherský Brod se rozkládá na třech listech
- Zdroj mapy je ČÚZK

6.3. Dobové písemnosti pojednávající o ulicích

Následující dokumenty jsou uloženy v SOkA v Uherském Hradišti,

- inv. č. 770, karton 331 – Školství – č.j. 3437/1925 pojmenování ulic a
- inv. č. 568, karton 320 – Pojmenování ulic a návrh na zavedení orientačních čísel z roku 1941

Československá Obec Legionářská - Jednota Uh. Brod.

čís. jed, 86.

V poslední schůzi výborové podán byl návrh, aby představenstvu města Uh. Brodu předložena byla žádost, by konečně po tak dlouhé době od převratu, zmizely pouliční tabulky se jmény lidí bezvýznamných - Němců, kteří jenom darováním jiné sumy peněz stali se po desetiletí slavnými - a postavení na roveň mužům českým s lavným jako byly Palacký, Komenský, Havlíček atd. po nichž též ulice byly pojmenovány. Neuznáváme již dnes oslavovati tyto muže nazváním ulic a žádáme, aby bylo dnes ujednáno tyto tabulky odstraniti. Jsou to ulice Herzmannského, Kirchsteinova, Hassenweinova a Mergansova.

Jména tato se do lidu nevžila - nikdo je nepoužívá což je po desetiletí úkazem, že obyvatelstvo je jim nepříznivo.

Naproti tomu žádáme uctivě, by vzat byl zřetel k naší žádosti a pojmenovány byly ulice Herzmannského a ulicí Legionářskou - ulice Mergansova - ulicí Revoluční a ulice Kirchsteinova a Hassenweinova ulicí Národní.

Nesmyslné pak jméno nové čtvrti nad zámek nezývané Ventrčák, aby novým pojmenováním D o m o v zmizelo.

V naději, že naší žádosti bude zúplna vyhověno, jsme oddaní:

Vl. Herold v.r.
t.č. jednatel

J. Andryš v.r.
t.č. předseda

Uherský Brod, dne 4. října 1924.

IX.

vě

V UH. BRODĚ, 4. října 1922.

Plánní
 Městské radě
 v Uh. Brodě.

Musejní společnost a Okrašlovací spolek předkládají příložený návrh na označení ulic domů nepojmenovaných a ulic s pojmenováním zastaralým. Dovolují si poznamenati, že při nových číselných náleží se pojmenování lidových způsobem a to nevhodné, jako na př. "Vendrák". Předkládáme tento návrh, proto, aby náhodné pojmenování se zbytečně nevířilo.

- 1.) Mariánské náměstí - budíž Horní náměstí Marsovka
- 2.) Ulice u Komnicova parku od č. 271 až po dům Amny chálkové budíž ulice Stylová Hosti Věcha.
- 3.) Kaseweinova budíž ulice Václava Chitmanka
- 4.) Hexnamského ul. budíž Gradištská ulice.
- 5.) Riegrova budíž prodloužená až po dům Vágliv.
- 6.) Kučerova čtver budíž poblíž studny Barbory
- 7.) Horní šance od kina kolem Sytkovy, Andráška atd. až k Dječínovi.
- 8.) Barbářská ul. od nábřeží Přibáčka až ke Kaiserovi
- 9.) Mergansova ul. budíž Husova ul. Kamenského
- 10.) Před panským domem budíž Komnicova ul.
- 11.) Od Kupce Jiráka k ševci Jomiskovi budíž Tešovská ul.
- 12.) Od panského domu k V. Anderlovi budíž ul. Al. Jiráška
- 13.) Kostelní ulice budíž ul. Pavla Hájka
- 14.) Proti pivovaru Janačkovi vzhledem na hřbitov k Vingerové zahradě jako Vinohradní ul.
- 15.) Od koláře Zablého J. k páleníci Hladisové budíž ulice Boženy Věncové.

16.) Schody pod reálkou budí Leichterovy schody.

17.) U bývalého židovského města od Glyckova domu (č. 105) až ke šancím Lonkenická ul.

18.) Od Chalupčikova obchodu až ke šancím Ulice za jatkami.

19.) Od domu Rud. Tollera č. 94. židovským městem veskerá až ke škole Ulice Nathana Askenazi.

20.) Váňměstského U synagogy

21.) Od hostince Jos. Jellínka židovským městem Ulice Václava Chalupka

22.) Od Smetanova hotelu dolů ulice Václava Hanueta

23.) Ková čtvrt' Nad zámkem.

24.) Ková čtvrt' dolů Vonická ul.

25.) U kóli obchodu Femličkové (roh) před ním) Pod

Katovon bašton

26.) Zastavení dolů park Pod keranou

27.) Stavění, kde bývali Uhere proti enkrování budí Kout

28.) Od Vesouby směrem jižním budí Kuruská ulice

29.) Od Haladě směrem ke stodolám budí Trávnícká ulice.

30.) Na budovu reál. gymnasia budí Jan nápis: Reálné gymnasium J. A. Komenského, jak již obecní zastupitelstvo uznalo.

31.) Ulice před toho přebal mějše Kabatky, na kterých historie onoho měste, kte jehož jméno ulice není, stromě laně obsažena.

Andry u sloupu ludí prjme, Kabatky
namenané v plne učte

Prof. Fr. Rajchl

Jos. Hanerland

130

č 10182 /41.

O k r e s n í m u ú ř a d u

v

U h . B r o d ě .

Město Uh. Brod, ačkoliv má již přes 1300 domovních čísel, nemělo dosud zavedeno orientační číslování domů, takže orientace v městě byla velmi nesnadná.

Aby bylo možno orientační čísla zavést, bylo nutno pojmenovat ulice dosud nepojmenované, resp. přejmenovati některé z nich tak, aby byly v souhlase se stávajícími poměry.

Městské zastupitelstvo usneslo se proto ve schůzi dne 10. října 1941 pojmenovati veškeré ulice, jak v připojeném seznamu jsou uvedeny.

Seznam uh. brodských ulic německo-český přikládám spolu s výpisem protokolu městského zastupitelstva a žádám, aby nové názvy ulic i zavedení orientačních čísel bylo schváleno.

V Uh. Brodě 30. října 1941.

Starosta:

Okresnímu úřadu

v Uh. Brodě.

Dodatkem žádá městská rada o schválení pojmenování ulic v městě Uh. Brodě a to:

Sokolská ulice	Sokol-Gasse
Fügenerova ulice	Fügener-Gasse
Hradištská ulice	Hradisch-Gasse
Dvořákova ulice	Dvořák-Gasse
Smetanova ulice	Smetana-Gasse
Zahradní ulice	Garten-Gasse
Tovární ulice	Fabrik-Gasse
Údolní ulice	Tal-Gasse
Horní ulice	Berg-Gasse
Dlouhá ulice	Lange-Gasse
Soukenická ulice	Tuch-Gasse
Jateční ulice	Fleischer-Gasse
Solná ulice	Salz-Gasse
Hradební ulice	Schanzen-Gasse

Současně žádá městská rada, aby starý nápis "Obecní úřad" v českém jazyce umístěný na průčelí budovy mohl býti ponechán, poněvadž odstraněním jednotlivých písmen by utrpěla venkovní fasáda domu.

Německo-český nápis Stadtamt-městský úřad jest na průčelí budovy umístěn.

V Uherském Brodě dne 4. března 1940.

Náměstek starosty:

1. Gomeniusgasse
2. Sborgasse
3. Meergansgasse
4. Palackýgasse
5. Bergseite
6. Kirchengasse
7. Hassenweingasse
8. Herzmaňskýgasse
9. Poděbradgasse
10. Žerotín-gasse
11. Přemysl Otakar-Gasse
12. Im Park
13. Hauptplatz
14. Bei der Post
15. Klostergasse
16. Havlíčekgasse
17. Marienplatz
18. Enge Gasse
19. Webergasse
20. Dominikanergasse
21. Kleine Gasse
22. Erbengasse
23. Am Berg
24. Zollgasse
25. Beim Bad
26. Obere Wallgasse
27. Schlossgasse
28. Fischergasse
29. Kaunicgasse
30. Vor dem Tor

- Komenského ulice
- Sbor
- Meergansgasse
- Palackého ulice
- Podstrání
- Kostelní ulice
- Hassenweinova ulice
- Herzmaňského ulice
- Poděbradova ulice
- Žerotínova ulice
- Ulice Přemysla Otakara
- V parku
- Hlavní náměstí
- U pošty
- Kláštěrní ulice
- Havlíčková ulice
- Mariánské náměstí
- Úzká ulička
- Weberova ulice
- Dominikánská ulice
- Krátká ulice
- Erbenovau
- Skuzavka
- Celní ulice
- U vody *U koupelí*
- Horní valy
- Zámecká ulice
- Rybářská ulice
- Kaunicova ulice
- Předbránská ulice

31. Schanzengasse
32. Untere Wallgasse
33. 15. März Platz
34. Reihengasse
35. Quergasse
36. Fabriksgasse
37. Parkgasse
38. Schubert Weg
39. Lindenstrasse
40. Švehlagasse
41. Beim Wasser
42. Zwetschkengasse
43. Bajovec
44. Niwnitzer-Gasse
45. Steingasse
46. Talgasse
47. Viktoria Strasse
48. Seilergasse
49. Feldgasse
50. Adlergasse
51. Slowakische Gasse
52. Schattengasse
53. Flussgasse
54. Am Schächthof
55. Am Ufer
56. Durchfahrt
57. Durchgang
58. Hohlweg
59. Schumitzer Gasse
60. Karl Hynek Mácha Platz

Hradební ulice
Dolní valy
Náměstí 151 března
POřadí
Příčná ulice
Tovární ulice
Sadová ulice
Schubertova ulice
Lípová ulice
Švehlova ulice
U vody
Švestková ulice
Bajovec
Nivnická ulice
Kamenná ulice
Údolní ulice
Viktoria třída
Provazní ulice
Polní ulice
Orlí ulice
Slovácká ulice
Stinná ulice
Říční ulice
U porážky
Nábřeží
Průjezd
Průchod
Na úvoze
Šumická ulice
Náměstí Karla Hynka Máchy

61. Neraditzgasse
62. Scheuergasse
63. Tuchmachergasse
64. Schlachthofgasse
65. Anton Dvořák Gasse
66. Lange Gasse
67. Kotgasse
68. Rosengasse
69. Dammweg
70. Beim Stadion
71. Wiesengasse
72. Neugasse
73. Witschnauergasse
74. Bleiche
75. Am Bach
76. S A Strasse
77. Salzgasse
78. Schulgasse
79. Friedrich Smetana Gasse
80. Gartengasse
81. Pecháčekgasse
82. Markstätte
83. Weinberggasse
84. Sonnenweg
85. Zieglergasse
86. Vrchlickýgasse
87. Ledergasse
88. Schmiedgasse
89. Obere Gasse
90. Riegrstrasse

- Neradice
- Za humny
- Soukenická ulice
- Jateční ulice
- Ulice Antonína Dvořáka
- Na Dlouhých
- Blatná ulice
- Růžová ulice
- Pod břehem
- U stadionu
- Trávníky
- Nová ulice
- Vlčnovská ulice
- Močidla
- U Korečnice
- S A třída
- Solná ulice
- Školní ulice
- Ulice Bedřicha Smetany
- Zahradní ulice
- Pecháčkova ulice
- Tržiště
- Vinohradská ulice
- Na výskuní
- Cihlářská ulice
- Vrchlického ulice
- U koželužny
- Kovářská ulice
- Horní ulice
- Riegrova třída

91. Grenzgasse

92. Graben

93. Wildegasse

94. Verlorenegasse

95. Beim Tempel

96. Ausschau

97. Kirchensteingasse

98. Stillegasse

99. Baerngasse

Hraniční ulice

Příkopy

Pustá ulice

Ztracená ulice

U Templu

Na vyhlídce

Kirchensteinova ulice

Tišina

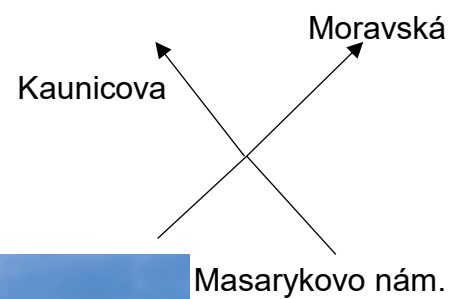
Rolnická ulice

6.4. Dobové fotografie ve srovnání s aktuálními

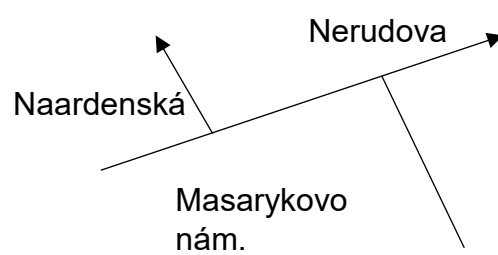
20. léta 20. stol, neznámý autor

2021, vlastní snímek

90. léta 19. stol, neznámý autor

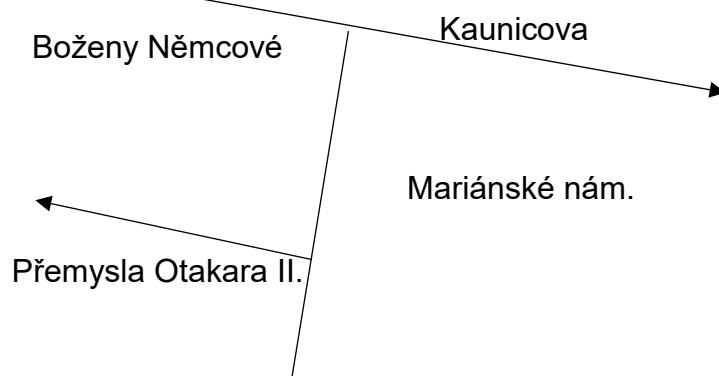

2021, vlastní snímek

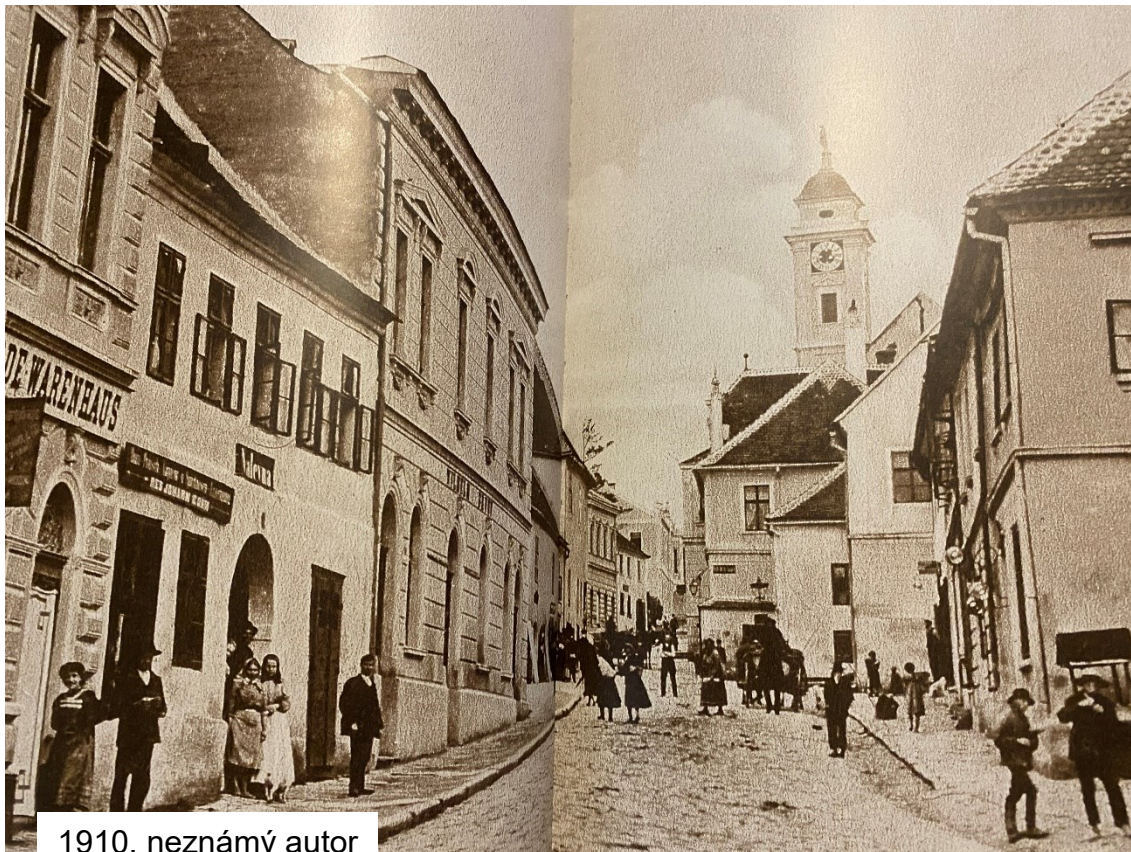

40. léta 20. stol., neznámý autor

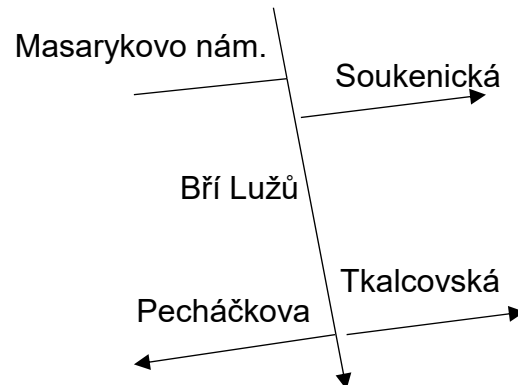

2021, vlastní snímek

1910, neznámý autor

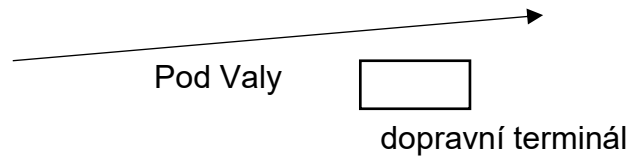

2021, vlastní snímek

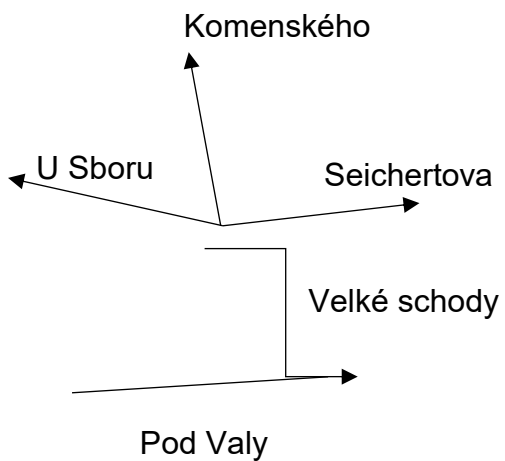

1915, Vilibald Růžička

2021, vlastní snímek

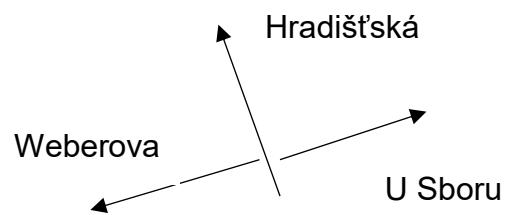
30. léta 20. stol., neznámý autor

2021, vlastní snímek

1906, Vilibald Růžička

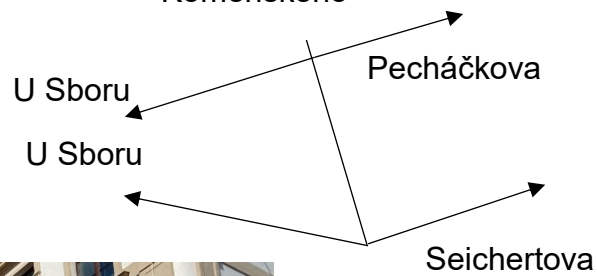
2021, vlastní snímek

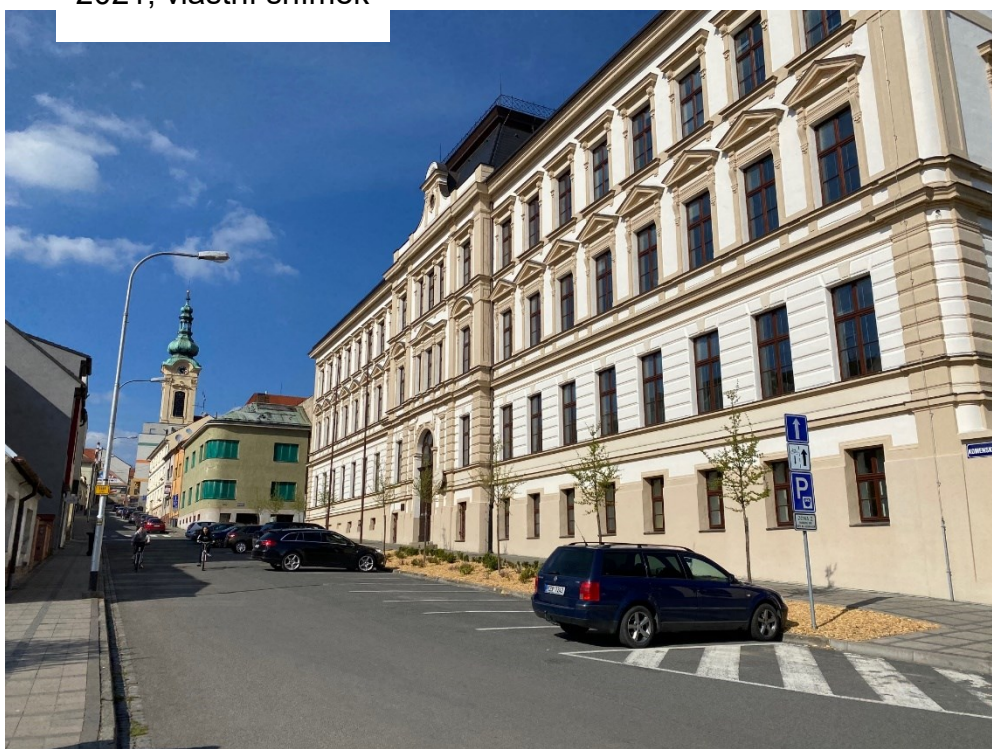

30. léta 20. stol., neznámý autor

Komenského

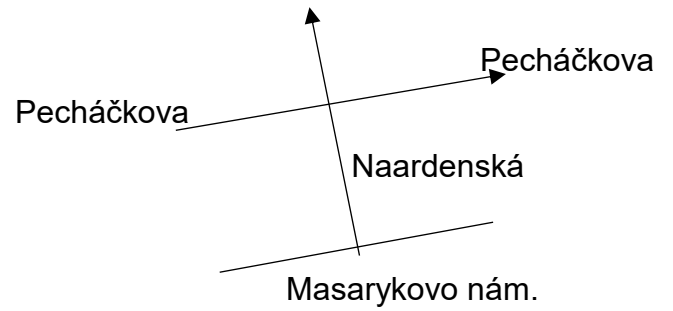

2021, vlastní snímek

1910, neznámý autor

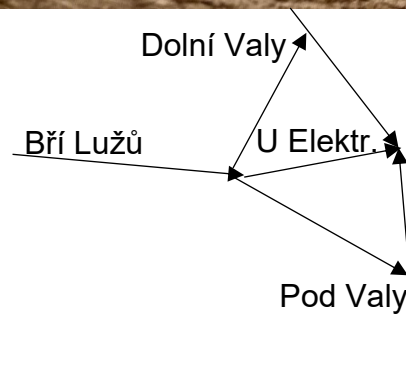

2021, vlastní snímek

1913, Vilibald Růžička

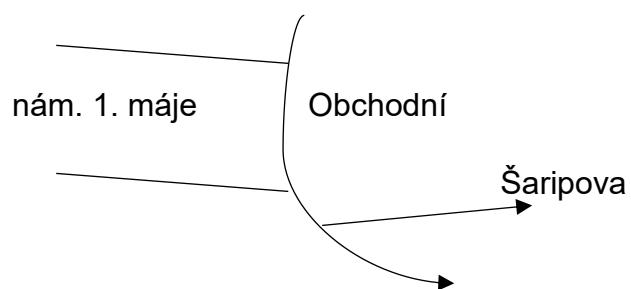

2021, vlastní snímek

70. léta 20. stol., neznámý autor

2021, vlastní snímek

Bibliografie

1. **Azaryahu, Maoz.** The power of commemorative street names. *Environment and Planning D: Society and Space*. 9. Prosinec 1996, stránky 311-330.
2. —. The politics of commemorative street renaming: Berlin 1945-1948. *Journal of Historical Geography*. 2011, 37.
3. **Dr. Čarek, Jiří, a další.** *Ulicemi města Prahy od 14. století do dneška*. Praha : Orbis, 1958. ISBN 25302.
4. **ČSR.** Zákon č. 266/1920 ze dne 14. dubna 1920 o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i označování místními tabulkami a číslování domů. *Sbírka zákonů Československé republiky*. 1920. Dostupné online z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=1847&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>.
5. **Kučera, Jan.** *O nejstarších kovových nástrojích a zbraních z okolí z okolí Uherského Brodu*. 1908.
6. **Otakar II., Přemysl.** Privilegium o povýšení osady Na brodě na královské město Uherský Brod. Brno : bez vydavatele, 1272.
7. **Tomeček, Radek.** *Uherský Brod - putování historií královského města*. Uherský Brod : Q Studio, 2002. ISBN 80-903006-7-7.
8. **Hauerland, Josef Václav.** *Kronika města Uherského Brodu I*. Uherský Brod : Město Uherský Brod, 1928. Katon 118, uloženo v SOKA v Uherském Hradišti.
9. **Uherský, Brod.** Významné osobnosti města Uherský Brod - Václav hrabě z Kounic. *Město Uherský Brod*. [Online] [Citace: 12. Duben 2021.] <https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/kounic.html>.
10. **Rusu, Mihai Stelian.** Shifting urban namescapes: street name politics and toponymic change in a Romanian(ised) city. *Journal of Historical Geography*. 2019, 65.
11. **Tomeček, Radek.** *Uherský Brod: 1918 - 1938*. Uherský Brod : Muzeum Jana Amose Komenského, 2018. ISBN 978-80-907125-0-8.
12. **Tomeček, Radek, Gazdík, Jan a Zpurná, Alexandra.** *Uherský Brod očima dobových fotografů 1865-1945*. Uherský Brod : Muzeum J. A. K. Uherský Brod a Město Uherský Brod, 2018. ISBN 978-80-904525-9-6.
13. **Uherský, Brod.** Významné osobnosti města Uherský Brod: Alois Schweiger. *Město Uherský Brod*. [Online] [Citace: 16. Duben 2021.] <https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/schweiger.html>.
14. **Zeman, Jan.** *Pamětní kniha města Uh. Brodu 1940-1946*. Uherský Brod : Město Uherský Brod, 1946. Katon 120, uloženo v SOKA v Uherském Hradišti.

15. **Uherský, Brod.** Významné osobnosti města Uherský Brod: Bedřich Weber. *Město Uherský Brod*. [Online] [Citace: 17. Duben 2021.] <https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/weber.html>.
16. **Honová, Anna a Fuksová, Jana.** Herta, Kateřina, Eva. Spolužačky pamětnice před 70 lety skončily v plynu. *iDnes.cz*. [Online] 31. Leden 2013. [Citace: 19. Duben 2021.] https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/vyroci-70-let-od-zidovskeho-holokaustu-v-uherskem-brode.A130124_1880727_zlin-zpravy_ras.
17. **Chloupek, Brett R.** Public memory and political street names in Košice: Slovakia's multiethnic second city. *Journal of Historical Geography*. 2019, 64.
18. **Uherský, Brod.** Významné osobnosti města Uherský Brod: Ignát Seichert. *Město Uherský Brod*. [Online] [Citace: 19. Duben 2021.] <https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/seichert.html>.
19. **Kundera, Milan.** *Nesnesitelná lehkost bytí*. Toronto : Sixty-Eight Publishers, 1984. ISBN 0-88781-146-9.
20. **Gazdík, Jan.** Popravy i pálení zaživa. Na Uherskobrodsku byla válka krutá až do posledních dní. *aktuálně.cz*. [Online] 16. Květen 2020. [Citace: 20. Duben 2021.] <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/partyzani-bojovali-za-svobodu-ale-nebyli-to-andele-historick/r~cdb6ef9c6f5311e9b38a0cc47ab5f122/>.
21. **Uherský, Brod.** Významné osobnosti města Uherský Brod: Pavel Hájek. *Město Uherský Brod*. [Online] [Citace: 22. Duben 2021.] <https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/hajek.html>.
22. **Jančář, Radovan.** *Maršov - osudem zkoušená dědina*. Uherské Hradiště : Ottobře 12, 2016. ISBN 978-80-86528-60-1.
23. **Uherský, Brod.** Významné osobnosti města Uherský Brod: Padlí příslušníci Britského královského letectva. *Město Uherský Brod*. [Online] [Citace: 13. Duben 2021.] <https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/raf.html#krivda>.
24. **Lapčík, Michael.** Z Široké je Naardenská. K nelibosti podnikatelů. *SlováckýDeník.cz*. [Online] 1. Říjen 2013. [Citace: 18. Duben 2021.] https://slovacky.denik.cz/zpravy_region/z-siroke-je-naardenska-k-nelibosti-podnikatelu-20131029.html.
25. **Kapnius, Oleg.** Uherský Brod Nad Zámkem: atraktivní bydlení v atraktivní zóně. *SlováckýDeník.cz*. [Online] 11. Srpen 2012. [Citace: 14. Duben 2021.] https://slovacky.denik.cz/zpravy_region/uhersky-brod-nad-zamkem-atraktivni-bydleni-v-atraktivni-zone-20120809.html.
26. **Uherský, Brod.** Významné osobnosti města Uherský Brod: Josef Herčík. *Město Uherský Brod*. [Online] [Citace: 18. Duben 2021.] <https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/hercik.html>.